

KONJUNKTUR TENDENSENE

NOVEMBER 1981

STATISTISK SENTRALBYRÅ Dronningensgate 16. Postboks 8131 Dep. Oslo1. Tlf.(02)4138 20

INNHold

Konjunkturtendensene i utlandet

- Sammenfatning
- Storbritannia
- Vest-Tyskland
- Frankrike
- Italia
- Sverige
- Sambandsstatene
- Japan
- Tabellvedlegg
- Diagramvedlegg

Konjunkturtendensene i Norge

- Sammenfatning
- Industriproduksjon
- Arbeidsmarked
- Ordreutvikling
- Konsumetterspørse1
- Prisutvikling
- Utenriksøkonomi
- Tabellvedlegg
- Diagramvedlegg

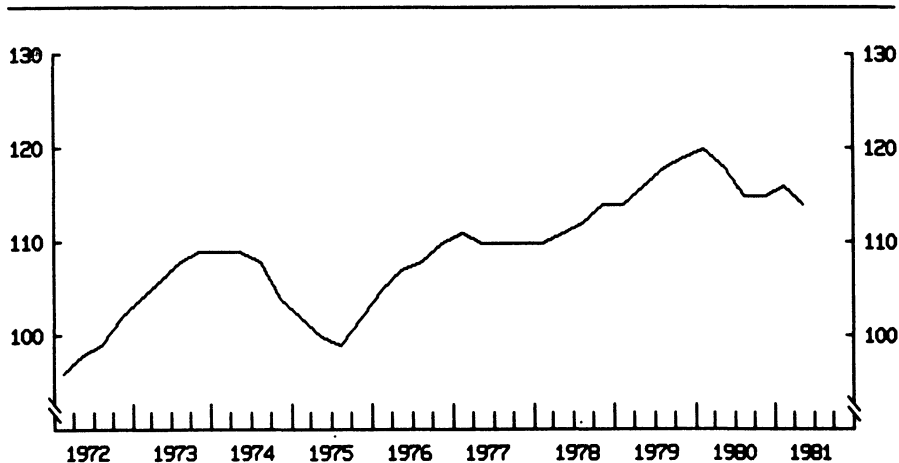
I V e s t - E u r o p a er samlet produksjon og etterspørsel gjennomgående i stagnasjon. Investeringsretterspørselen viser for det meste svikt, men konsumretterspørselen og det offentlige egen etterspørsel etter varer og tjenester gir svake vekstimpulser i enkelte av landene. Styrket konkurranseevne og lite etterspørselspress innenlands har ført til betydelig vekst i vareeksporten fra de store landene på kontinentet, trass i svak utvikling i verdenshandelen. Særlig sterk har eksportveksten vært til OPEC-landene. - Bunnpunktet i industriproduksjonen ble nådd i siste vinterhalvår etter kraftig nedgang i første halvår 1980, men de siste produksjonsoppgavene viser bare få tegn til ny oppgang. Arbeidsløsheten er økende i nesten alle de vest-europeiske landene. Prisstigningen på konsumvarer endrer seg lite for Vest-Europa sett under ett, men stigningsimpulsene kommer i økende grad fra importerte varer etter hvert som den sterke prisøkningen på disse varene når fram til detaljomsetningen. Blant de større landene er det bare Frankrike som har gjennomført nye ekspansive økonomisk-politiske tiltak i høst.

Også i S a m b a n d s s t a t e n e viser samlet produksjon og etterspørsel svikt. En stram pengepolitikk har virket dempende på både konsumretterspørselen og investeringsretterspørselen. Arbeidsløsheten er etter alt å dømme økende.

I J a p a n fortsetter oppgangen i forholdsvis moderat tempo sammenliknet med tidligere år. Vekstimpulsene kommer i all hovedsak fra utlandet. Prisstigningen har avtatt betydelig.

OECD's komite for økonomisk politikk avsluttet før siste helg et forberedelsesmøte foran utgivelse av OECD's neste halvårsrapport. Etter de opplysningene som har kommet ut, har organisasjonen nedjustert sine anslag for produksjonsveksten i medlemslandene i 1982. I siste halvårsrapport regnet OECD med en økning i volumet av bruttonasjonalproduktet i OECD-området sett under ett på 2 prosent fra 1981 til 1982. Det er særlig veksten i USA som nå forventes å bli lavere.

Industriproduksjonen i Vest-Europa.
Sesongkorrigert. 1975=100

I S t o r b r i t a n n i a er samlet produksjon og etterspørsel trolig i stagnasjon eller svak nedgang. Innenlandsetterspørselen er synkende etter de siste konjunkturindikatorerne å dømme. Utviklingen i utenlandsetterspørselen er vanskeligere å vurdere fordi arbeidskonflikter hindret utarbeiding av handelsstatistikken for perioden mars-august. Volumet av bruttonasjonalproduktet var 1,5 prosent lavere i første halvår i år enn i andre halvår i fjor etter sesongkorrigerte oppgaver. Arbeidsløsheten har økt kraftig, men pris- og lønnsstigningen har avtatt i styrke.

Industriproduksjonen er i stagnasjon eller svak vekst. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen økte svakt gjennom 1977 og nådde et toppunkt sommeren i 1979. Gjennom det neste 1½ år falt produksjonen raskt slik at den ved siste årsskifte var om lag 15 prosent lavere enn ved forrige toppunkt. Utover i 1980 har produksjonsindeksen endret seg forholdsvis lite, men de siste tallene kan tyde på en svak vekst. Nedgangen gjennom 1980 var sterk for både produksjon av investeringsvarer, konsumvarer og halvfabrikat.

Tallet på arbeidsløse endret seg lite fram til årsskiftet 1979/80, men har siden vært i sterk vekst. I oktober i år var det nær tre millioner arbeidsløse mot vel 2 millioner og 1,4 millioner henholdsvis ett og to år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var hele 11,3 i oktober i år.

Investeringsetterspørselen er trolig fortsatt i stagnasjon eller nedgang. Volumet av nye ordrer til verkstedindustrien har vist sterke svingninger fra måned til måned i 1980 og 1981, men de siste oppgavene tyder ikke på at noen ny oppgang er igang. Volumet av de samlede bruttoinvesteringene i fast realkapital har gjennomgående vært synkende siden årsskiftet 1979/80. I første halvår i år var de om lag 8 prosent lavere enn i første halvår 1980. Industriens investeringer gikk i samme tidsrom ned med 18 prosent.

Også konsumetterspørselen viser trolig svikt. Det sesongkorrigerte detaljomsetningsvolumet endret seg lite gjennom 1980, og gikk opp 3 - 4 prosent rundt siste årsskifte. Men siden har detaljomsetningen vært svakt synkende. Volumet av det private konsumet var om lag uendret fra første halvår 1980 til første halvår 1981, men gikk noe ned mellom de to første kvartalene i år etter sesongkorrigerte oppgaver.

Prisstigningen er forholdsvis sterk, men har avtatt betydelig siden i fjor sommer. I september i år var konsumprisindeksen 11,4 prosent høyere enn ett år tidligere, mens den tilsvarende stigningen fram til september i fjor var 15,9 prosent. Også lønnsveksten har avtatt, men fra et høyt nivå. I september var gjennomsnittlig ukelønn for industriarbeidere 8,9 prosent høyere enn ett år tidligere.

På grunn av arbeidskonflikter foreligger ikke oppgaver over utenrikshandelen for perioden mars-august 1981. Sesongkorrigerte volumoppgaver fram til februar i år viste en underliggende tendens til svak nedgang både i eksportvolumet og importvolumet. For september foreligger bare verditall, og de viser en økning på 15 og 23 prosent i henholdsvis eksportverdien og importverdien fra september 1980.

Også i V e s t - T y s k l a n d er samlet produksjon trolig i stagnasjon eller i svak nedgang. Bruttonasjonalproduktet var i første halvår i år 1,3 prosent lavere enn ett år tidligere, mens industriproduksjonen stagnerer. Den innenlandske etterspørselen er synkende, men utenlandsetterspørselen som er i sterk vekst blant annet som følge av den forbedrede kostnads-situasjonen gjennom de siste to årene, gir betydelige vekstimpulser. Arbeidsløsheten og prisstigningen er tiltakende. I en rapport framlagt av fem viktige økonomiske forskningsinstitutter venter fire av dem at en svak produksjonsoppgang vil ta til etter neste årsskifte og at volumet av bruttonasjonalproduktet vil øke med 1 prosent fra 1981 til 1982. Det femte instituttet regner derimot ikke med at noen ny oppgang vil finne sted til neste år og venter en nedgang på 1 prosent for 1982 som helhet.

Industriproduksjonen er trolig i stagnasjon. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen sank betydelig gjennom første halvår i fjor. Gjennom andre halvår i fjor og første kvartal i år gikk produksjonen noe opp, men tallene for tredje kvartal i år var forholdsvis lave. - Samlet ordretilgang til industrien har økt noe gjennom det siste året, men økningen har skyldes sterk vekst i ordretilgangen fra utlandet, først og fremst OPEC-landene. Ordretilgangen fra hjemmemarkedet har gjennomgående vært i stagnasjon eller svak nedgang.

Arbeidsløsheten er økende. Tallet på arbeidsløse var synkende fram til årsskiftet 1979/80, men har siden vært i sterk vekst. I oktober i år var det nær 1,5 millioner arbeidsledige, mot i underkant av 1,0 millioner ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var 5,9 i oktober i år.

Investeringssetterspørselen er i nedgang. Volumet av ordretilgangen til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder var synkende gjennom 1980. I første halvår i år endret ordretilgangen seg lite, men i 3. kvartal viste ordretilgangen på ny svikt. Bruttoinvesteringene i fast realkapital regnet i faste priser var om lag 3 prosent lavere i første halvår i år enn i samme tidsrom i fjor. Forskningsinstituttene venter en like stor nedgang fra 1981 til 1982.

Også den private konsumsetterspørselen viser svikt. Detaljomsetningsvolumet endret seg lite gjennom 1979 og 1980, men har vært synkende i 1981. Volumet av det private konsumet gikk ned med 1 prosent fra første halvår 1980 til første halvår 1981.

Prisstigningen er trolig tiltakende. Veksten i konsumprisindeksen fra ett år tidligere var i 1980 og første halvår 1981 om lag 5,5 prosent. Men utover sensommeren og høsten i år tiltok veksttakten, og i oktober var den 6,7 prosent. Etter sesongkorrigerte oppgaver var prisstigningen fra juli til oktober om lag 8 prosent årlig rate. Veksttakten i engrosprisene har tiltatt betydelig gjennom 1981. I september i år var engrosprisindeksen 11,5 prosent høyere enn ett år tidligere, men den tilsvarende stigningen til september i fjor var 5,2 prosent. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien var i juli i år 5,2 prosent høyere enn i juli i fjor.

Utenlandsetterspørselen er i oppgang. Volumet av vareeksporten har vært økende gjennom 1981 og var i juni-august i år hele 10,7 prosent høyere enn i sommermånedene i fjor. Den sterke eksportveksten skyldtes i stor grad økte andelen på viktige eksportmarkeder som Nord-Amerika, OPEC-landene og andre utviklingsland som følge av kursfallet på mark kombinert med den relativt lave kostnadsveksten innenlands. - Importvolumet har vært synkende gjennom 1980 og 1981. I sommermånedene i år var det nær 4 prosent lavere enn ett år tidligere.

Kursen på tyske mark, som var stigende gjennom perioden 1976-79, passerte et toppunkt ved årsskiftet 1979/80. Siden har kurven falt kraftig, og sommeren 1981 var den nær 20 prosent lavere enn 1 1/2 år tidligere regnet i SDR. De siste månedene har kursen gått noe opp. Tidlig i oktober ble sentralkursen på tyske mark skrevet opp i forhold til de fleste andre valutaene i det vest-europeiske valutasamarbeidet, EMS.

I F r a n k r i k e gir utenlandsetterspørselen og konsumsetterspørselen visse vekstimpulser, men investeringssetterspørselen viser svikt. Industriproduksjonen stagnerer. Både arbeidsløsheten og prisstigningen har økt. Regjeringens budsjett for 1982 innebærer en betydelig omlegging i mer ekspansiv retning av den økonomiske politikken. Samlede utgifter er anslått å øke med 28 prosent fra 1981 til 1982, mens inntektene ventes å stige med 19 prosent. Regjeringen regner med en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 3,3 prosent fra 1981 til 1982 mot 0,5 prosent fra 1980 til 1981. Veksten i konsumprisene fra 1981 til 1982 anslås til 12,9 prosent.

Industriproduksjonen er nå i stagnasjon. Produksjonen passerte et toppunkt like før årsskiftet 1979/80 og sank raskt gjennom 1980. Siden siste årsskifte har den sesongkorrigerte produksjonsindeksen vist store endringer fra måned til måned, men den underliggende tendens peker trolig i retning av stagnasjon. Det var svikten i produksjonen av konsumvarer og vareinnsats som trakk den samlede produksjonen nedover gjennom 1980; investeringsvareproduksjonen holdt seg godt oppe. Indekstallene hittil i år kan tyde på en ny oppgang i produksjonen av vareinnsats, mens produksjonen av investeringsvarer og konsumvarer endrer seg lite når en ser bort fra sesongkorrigerte og mer tilfeldige svingninger.

Tallet på arbeidsløse har økt kraftig. I september i år var det 1,8 millioner arbeidsløse etter sesongkorrigerte oppgaver, 150 000 og 400 000 flere enn henholdsvis et halvt og ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var 8,0.

For den innenlandske etterspørselen foreligger det forholdsvis få nye opplysninger. Som nevnt i augustutgaven av Konjunkturtrendene var volumet av det samlede private konsumet i svak vekst gjennom første halvår i år, og OECD ventet at dette ville fortsette i annet halvår. Bruttoinvesteringen i fast realkapital var derimot synkende i samme tidsrom, og OECD regnet ikke med noen ny oppgang før i 1982.

Prisstigningen er sterk og trolig tiltakende. Økningen i konsumprisindeksen fra ett år tidligere var ved utgangen av de tre første kvartalene i år henholdsvis 12,5 prosent, 13,1 prosent og 13,9 prosent. Stigningen gjennom sommerhalvåret i år var vel 15 prosent årlig rate etter ukorrigerte oppgaver.

Utenlandsetterspørselen er i oppgang. Volumet av vareeksport nådde et bunnpunkt i slutten av 1980 og har siden vært økende. Fra mars-mai til juni-august var økningen 5 prosent årlig rate etter sesongkorrigerte oppgaver. Importetterspørselen viser derimot svikt; volumet av vareimporten passerte et toppunkt i midten av 1980 og har siden vært synkende. Både eksport- og importprisene er i sterk vekst, men bytteforholdet for varer har forverret seg hittil i 1981. I de åtte første månedene i år var eksport- og importprisene henholdsvis 13 prosent og 19 prosent høyere enn ett år tidligere.

I I t a l i a gir utenlandsetterspørselen, det offentlige egen etterspørsel etter varer og tjenester og trolig også konsumetterspørselen visse vekstimpulser. Men investeringene i fast realkapital har gått ned og varelagrene er trolig synkende. Industriproduksjonen stagnerer, og arbeidsløsheten er økende.

Industriproduksjonen i alt passerte et toppunkt tidlig i 1980 og har siden vist svikt. Den underliggende tendens peker nå trolig i retning av stagnasjon eller svak nedgang. Oppgavene over produksjon etter anvendelse tyder på noe vekst i investeringsvareproduksjonen, mens både produksjonen av konsumvarer og produksjonen av halvfabrikat peker svakt nedover.

Tallet på arbeidsløse er økende. I begynnelsen av tredje kvartal i år var det 2 millioner arbeidsløse, 200 000 flere enn ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var 8,3 mot 5,5 ett år tidligere.

Også for Italia foreligger det forholdsvis lite ny informasjon om den innenlandske etterspørselen. Som nevnt i augustutgaven av Konjunkturtrendene regner OECD med en svak vekst i volumet av det private konsumet i 1981. Etter de siste nasjonalregnskapstallene var volumet av de samlede investeringene i fast realkapital 1,9 prosent høyere i første halvår i år enn ett år tidligere, men investeringene gikk ned fra 1. til 2. kvartal etter sesongkorrigerte oppgaver. OECD regner med at nedgangen vil fortsette i andre halvår i år.

Prisstigningen er svært høy, men har avtatt svakt gjennom det siste året. I oktober i år var konsumprisindeksen 18,6 prosent høyere enn ett år tidligere. Den tilsvarende stigningen fram til oktober i fjor var 21,4 prosent. Veksten i engrosprisindeksen fra september i fjor til september i år var 18,8 prosent.

Utenlandsetterspørselen er i oppgang, men veksttakten er neppe spesielt sterk. Volumet av vareeksport nådde et bunnpunkt i fjor høst. Det siste året har de sesongkorrigerte oppgavene over vareeksporten vist store svingninger fra måned til måned, men med en tendens til moderat oppgang. Også oppgavene over importvolumet er preget av store variasjoner fra måned til måned. Etter å ha stagnert gjennom 1980 gikk importvolumet kraftig ned i første kvartal i år. Senere oppgaver viser derimot import av om lag samme omfang som gjennom 1980.

I S v e r i g e er industriproduksjonen synkende og innenlandsk etterspørsel viser svikt. Volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert) gikk ned med 0,5 prosent fra første til andre kvartal i år. I sin siste rapport venter Konjunkturinstituttet en volumøkning i bruttonasjonalproduktet på 1,5 prosent fra 1981 til 1982, mot en nedgang på 0,4 prosent fra 1980 til 1981. - Arbeidsløsheten er raskt økende, og prisstigningen er forholdsvis sterk. Handelsbalansen har forbedret seg betydelig som følge av svikt i importetterspørselen.

Industriproduksjonen er i nedgang. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen for industri i alt nådde et toppunkt i første halvår 1980, og har siden vært synkende. Nedgangen fra 2. til 3. kvartal i år var om lag 2 prosent etter sesongkorrigerte oppgaver. Regnet fra tidlig i 1980 var nedgangen fram til høstmånedene i år 7-8 prosent. Nedgangen i denne perioden har vært særlig sterk i jern-, stål- og metallindustrien, men også treforedlingsindustrien og verkstedindustrien har hatt produksjonsnedgang.

Trass i betydelige produksjonsendringer har tallet på sysselsatte i bergverk og industri endret seg lite gjennom de siste 4-5 årene. De siste sysselsettingsoppgavene tyder heller ikke på noen markert endring i denne tendensen. Men tallet på arbeidsløse har vært økende siden i fjor sommer når en ser bort fra mer sesongbetonte endringer, og hadde i oktober kommet opp i 133 000, vel 40 000 flere enn ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var 3,1 i oktober i år.

Industriens investeringssetterspørsmål er i nedgang. Statistiska Centralbyråns siste investeringsundersøkelse fra august i år tyder på en betydelig svikt i volumet av industriens investeringer fra 1980 til 1981, etter sterk vekst fra 1979 til 1980. Oppgavene fra august-undersøkelsen tyder på en fortsatt nedgang i industriinvesteringene i 1982. Konjunkturinstitutet anslår nedgangen i de samlede bruttoinvesteringene i fast realkapital fra 1980 til 1981 til 4,9 prosent og nedgangen fra 1981 til 1982 til 3,6 prosent.

Også konsumetterspørselen viser svikt. Detaljomsetningsvolumet utenom biler, bensin, apotekvarer og brennevin, var i de sju første månedene i år 2 prosent lavere enn i samme periode i 1980.

Prisstigningen er forholdsvis sterk. Veksten i konsumprisindeksen fra ett år tidligere var 12 1/2 prosent ved inngangen til 1981, og denne stigningstakten økte med ett prosentpoeng fram til august. Men i de to neste månedene gikk den tilsvarende økningen betydelig ned, blant annet på grunn av diskontosenkningen 15. oktober, som reduserte rentekostnadene, og prisstoppen fra midten av september. I oktober var konsumprisindeksen 10,9 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen er trolig i stagnasjon etter oppgavene over utenrikshandel å dømme. Eksportverdien økte med 7 prosent fra januar-august i fjor til januar-august i år, men regnet i volum var eksporten om lag uendret. Importverdien gikk derimot ned med 2 prosent i verdi og hele 10 prosent i volum i samme periode. Handelsbalansen viste et underskott på om lag 1 milliard svenske kroner i de åtte første månedene i år, mot et underskott på hele 9 milliarder kroner i samme periode i fjor.

I S a m b a n d s s t a t t e n e er samlet produksjon og etterspørsmål i stagnasjon eller svak nedgang. Den økonomiske aktiviteten var i rask vekst gjennom andre halvår i fjor etter en kortvarig nedgang i første halvår, men utover i 1981 begynte flere sentrale konjunkturindikatorer å vise svikt. Bruttonasjonalproduktet i faste priser var synkende gjennom sommerhalvåret i år etter sesongkorrigerte oppgaver. Det er i første rekke tilstramningen av pengepolitikken som har ført til svikt i den økonomiske aktiviteten. Lav vekst i pengetilbudet har presset rentenivået oppover, og dollar har steget kraftig i kurs. Det høye rentenivået har igjen virket dempende på investerings- og konsumetterspørselen, mens kursoppgangen på dollar har svekket konkurranseevnen til eksportnæringer og importkonkurrerende næringer.

Industriproduksjonen gikk kraftig ned gjennom første halvår 1980, og tiltok om lag like sterkt gjennom det påfølgende halvåret. Men utover i 1981 avtok veksttakten raskt, og de siste produksjonsoppgavene tyder på at veksten nå har stoppet opp. I 1., 2. og 3. kvartal i år var veksten i den sesongkorrigerte produksjonsindeksen fra foregående kvartal henholdsvis 3,1, 0,8 og 0,4 prosent. Verdien av nye ordrer til industrien økte kraftig gjennom andre halvår 1980, og veksten fortsatte utover i 1981, men i noe lavere tempo. Ordretilgangen på sensommeren og i de første høstmånedene viser derimot en svak nedgang i ordretilgangen. - Delindeksene for industriproduksjonen viser betydelige ulikheter mellom produksjonen av de forskjellige anvendelseskategoriene i 1981. Produksjonen av investeringsvarer fortsatte å vokse i høyt tempo utover i 1981, og først de siste indekstallene tyder på en avdempning av veksttakten. Også konsumvareproduksjonen var i sterk vekst i begynnelsen av 1981, men nådde et toppunkt tidlig på sommeren, og de siste produksjonsoppgavene viser sterk svikt. Toppunktet i produksjonen av halvfabrikat ble passert allerede i første kvartal i år og produksjonen har siden vært i nedgang.

Tallet på arbeidsløse økte kraftig gjennom første halvår i fjor, fra vel 6 millioner (sesongkorrigert) ved årsskiftet 1979/80 til nær 8 millioner sommeren 1980. Gjennom det neste året endret arbeidsløsheten seg lite, men både september- og oktobertallet i år viste sterk vekst og kan tyde på at en ny økning i arbeidsløsheten er igang. I oktober i år var tallet på arbeidsløse 8,5 millioner etter sesongkorrigerede oppgaver, 600 000 flere enn bare en måned tidligere. - Tallet på sivilt sysselsatte var i jevn vekst gjennom andre halvår i fjor og de tre første kvartalene i år. Men oktobertallet var forholdsvis lavt, og sysselsettingen viste da nedgang mellom to påhverandre følgende måneder for første gang siden sommeren 1980. Tallet på sysselsatte var i oktober i år likevel 1 million høyere enn i oktober 1980.

Igangsettingen av nye bygg og anlegg har gått ned. Regnet i faste priser var igangsettingen i 2. og 3. kvartal i år 6,5 og 2,8 prosent lavere enn i foregående kvartal etter sesongkorrigerede oppgaver. Det er i første rekke boligbyggingen som viser sterk svikt, mens industriens byggevirkosmhet har holdt seg oppe.

Verdien av nye ordrer til investeringsvareindustrien har vært i god vekst siden sommeren 1980. I tredje kvartal i år var ordretilgangen 18 prosent høyere enn kvartalet før (sesongkorrigert og regnet som årlig rate). Investeringene utenom boliger gikk betydelig opp i første kvartal i år, men gikk noe ned gjennom de to neste kvartalene.

Konsumetterspørselen viser svikt. Både detaljomsetningsvolumet og volumet av det samlede private konsumet økte betydelig gjennom andre halvår i fjor, men veksttakten avtok raskt utover i 1981. De siste oppgavene viser en svak nedgang i detaljomsetningsvolumet. Det samlede private konsumet har derimot holdt seg bedre oppe, og er trolig i stagnasjon eller svak vekst.

Prisstigningen er sterk, men har avtatt noe gjennom siste 1 1/2 år. I september var konsumprisindeksen 10,7 prosent høyere enn ett år tidligere, mens i september i fjor var den tilsvarende stigningen 12,6 prosent.

Også utenlandsetterspørselen viser svikt etter de siste eksportoppgavene å dømme. Volumet av den samlede eksporten økte raskt under den internasjonale konjunkturoppgangen i 1978 og 1979, men nådde en topp tidlig i 1980. Gjennom det siste 1 1/2 år har eksportvolumet vært i svak nedgang. I 2. og 3. kvartal i år var eksportvolumet henholdsvis 0,7 prosent og 2,3 prosent lavere enn i foregående kvartal etter sesongkorrigerede oppgaver. - Volumet av den totale importen gikk kraftig ned gjennom sommerhalvåret i fjor, men har siden vært i sterk vekst. I 3. kvartal i år var importvolumet hele 15,2 prosent høyere enn ett år tidligere.

I J a p a n er industriproduksjonen og samlet produksjon i moderat vekst. Vekstimpulsene kommer i hovedsak fra utenlandsetterspørselen, mens innenlandsk etterspørsel viser svikt. Den innenlandske prisstigningen har avtatt betydelig, blant annet på grunn av kursoppgangen på yen i 1980.

Industriproduksjonen er i moderat oppgang. Etter sterk vekst gjennom 1978 og 1979 nådde produksjonen et foreløpig toppunkt tidlig i 1980 og gikk svakt ned gjennom sommerhalvåret i fjor. Mot slutten av fjoråret tok imidlertid den sesongkorrigerede indeksen til å peke oppover, og de siste produksjonsoppgavene tyder på en underliggende tendens til moderat oppgang. Fra 2. til 3. kvartal i år var økningen 1,1 prosent etter sesongkorrigerede tall. Oppgaver over produksjon etter anvendelse viser at det i første rekke er produksjon av varige konsumvarer og investeringsvarer som trekker den totale produksjonsindeksen oppover. Både produksjonen av ikke varige konsumvarer og halvfabrikat har endret seg lite gjennom 1981 når en ser bort fra tilfeldige svingninger.

Tallet på arbeidsløse passerte et bunnpunkt tidlig i 1980 og har siden gått noe opp, men økningen har vært svært liten sammenliknet med andre land. I september i år var tallet på arbeidsløse om lag 1,2 millioner etter sesongkorrigerede oppgaver, om lag 50 000 flere enn ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var 2,2.

Investeringssetterspørselen var i god vekst gjennom 1978, 1979 og 1980, men de siste ordreopp-gavene kan tyde på at en nedgang har tatt til. Verdien av nye ordrer til investeringsvareindustrien passerte et toppunkt rundt årsskiftet 1980/81 og har siden vært synkende; i juni-august var den 17 prosent lavere enn i foregående tremånedersperiode etter de siste foreløpige sesongkorrigerte opp-gavene.

Den samlede konsumeterspørselen er i stagnasjon eller bare svak vekst. Detaljomsetnings-volumet har vært synkende gjennom 1980 og hittil i 1981, men tjenestekonsumet er trolig fortsatt i svak vekst. Volumet av det samlede private konsumet var om lag 1/2 prosent høyere i første halvår i år enn i første halvår 1980.

Pristigningstakten er avtakende. I sommerhalvåret i fjor var veksten i konsumprisindeksen fra ett år tidligere om lag like stor som de andre OECD-landene, 8-9 prosent. Men utover i 1981 har prisstigningen avtatt raskt, og i september i år var konsumprisene i gjennomsnitt bare 3,9 prosent høyere enn september i fjor. Produsentprisindeksen steg raskt gjennom 1979 og første halvår 1980, men nådde et toppunkt sommeren 1980 og har siden gått noe ned. I august i år var produsentprisindeksen 0,6 prosent lavere enn ett år tidligere. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste var i juli i år 8,5 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen er i sterk vekst. Volumet av vareeksporten har økt raskt gjennom de to siste årene og var i sommermånedene i år 13,5 prosent høyere enn ett år tidligere. Importvolumet av varer, derimot, passerte et toppunkt sommeren 1978 og har siden vært synkende. Fra juni-august i fjor til juni-august i år var nedgangen nær 6 prosent. Eksport- og importprisene har i stor grad beveget seg parallelt. Begge gikk noe ned regnet i nasjonal valuta gjennom de tre siste kvartalene av fjoråret som følge av den sterke kursoppgangen på yen, men har vært økende siden siste årsskifte. Fra sommeren 1980 til sommeren 1981 var økningen henholdsvis 4,8 prosent og 6,9 prosent.

TABELLVEDLEGG FOR UTLANDET

Tabell 1. Storbritannia, konjunkturindikatorer

	Industriprod. Sesongkorr. 1975=100	Ordretilg. ¹⁾ Sesongkorr. 1975=100	Detaljoms.- volum Sesongkorr. 1976=100	Arbeidsløshet Sesongkorr. 1000 personer	Konsumpriser Ukorrigert 15/1-74 = 100
1979					
Desember	104,4	94	108,8	1 298	239,4
1980					
Januar	102,7	93	110,2	1 334	245,3
Februar	100,2	99	111,0	1 377	248,8
Mars	98,2	99	109,7	1 411	252,2
April	98,1	91	109,6	1 456	260,8
Mai	96,7	92	108,4	1 495	263,2
Juni	96,6	95	109,5	1 542	265,7
Juli	95,5	87	108,5	1 609	267,9
August	93,3	89	109,6	1 697	268,5
September	91,8	70	108,5	1 791	270,2
Oktober	90,6	72	109,7	1 893	271,9
November	89,5	73	109,2	2 030	274,1
Desember	88,5	76	108,4	2 137	275,6
1981					
Januar	88,2	88	114,0	2 228	277,3
Februar	89,1	83	112,9	2 304	279,8
Mars	88,5	112	111,4	2 381	284,0
April	88,1	84	111,4	2 452	292,2
Mai	87,4	83	110,6	2 515	294,1
Juni	89,5	91	111,7	2 552	295,8
Juli	89,6	96	109,7	2 582	297,1
August	90,0		111,0	2 626	299,3
September	90,2		110,6	2 673	301,0
Oktober				2 729	

1) Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

Tabell 2. Vest-Tyskland, konjunkturindikatorer

	Industriprod. Sesongkorr. 1976=100	Ordretilg. ¹⁾ Sesongkorr. 1976=100	Detaljoms.- volum Sesongkorr. 1970=100	Arbeidsløshet Sesongkorr. 1000 personer	Konsumpriser Ukorrigert 1976=100
1979					
November	112	110,6	127	823	112,6
Desember	112	110,2	126	810	113,1
1980					
Januar	111	116,2	136	830	113,7
Februar	115	117,5	130	824	114,9
Mars	113	120,2	129	830	115,6
April	114	113,3	126	847	116,3
Mai	110	110,7	124	859	116,8
Juni	109	113,0	124	883	117,4
Juli	109	111,0	129	902	117,6
August	104	109,2	127	914	117,7
September	108	105,5	128	930	117,7
Oktober	107	110,3	129	957	117,9
November	105	104,5	129	994	118,6
Desember	108	109,0	125	1 039	119,3
1981					
Januar	105	105,5	126	1 052	120,3
Februar	108	106,4	133	1 093	121,2
Mars	107	104,1	125	1 145	122,0
April	109	113,8	124	1 181	122,8
Mai	108	105,1	125	1 234	123,3
Juni	107	107,2	119	1 269	123,9
Juli	106	102,1	124	1 315	124,4
August		100,7	127	1 365	124,8
September				1 419	125,4
Oktober				1 464	124,8

1) Volumet av tilgangen på nye ordrer til verkstedindustrien fra innenlandske kunder.

Tabell 3. Frankrike, konjunkturindikatorer

	Industriprod. Sesongkorr. 1970=100	Arbeidsløshet Sesongkorr. 1000 personer	Konsumpriser Ukorrigert 1970=100
1 9 7 9			
Oktober	135	1 340	229,0
November	134	1 345	230,5
Desember	136	1 370	323,3
1 9 8 0			
Januar	135	1 378	236,8
Februar	136	1 391	239,3
Mars	136	1 415	242,1
April	136	1 439	244,9
Mai	131	1 473	247,1
Juni	131	1 460	248,7
Juli	135	1 470	252,4
August	135	1 457	254,9
September	128	1 446	257,1
Oktober	131	1 442	259,9
November	126	1 476	261,7
Desember	133	1 515	264,0
1 9 8 1			
Januar	124	1 562	267,1
Februar	122	1 606	269,6
Mars	128	1 663	272,3
April	124	1 724	276,0
Mai	122	1 795	278,5
Juni	125	1 825	281,2
Juli	127	1 849	286,1
August	127	1 837	289,6
September		1 813	292,9

Tabell 4. Italia, konjunkturindikatorer

	Industriprod. Sesongkorr. 1975=100	Detailjoms.- volum Ukorrigert 1975=100	Arbeidsløshet Ukorrigert 1000 personer	Konsumpriser Ukorrigert 1975=100
1 9 7 9				
November	131,8	119,8		193,5
Desember	129,8	180,1		196,7
1 9 8 0				
Januar	132,8	111,3	1 703	203,2
Februar	138,8	111,3		206,7
Mars	137,6	122,8		208,6
April	138,8	120,4	1 554	211,9
Mai	127,9	125,5		213,8
Juni	131,9	122,2		215,8
Juli	130,2	122,0	1 812	219,4
August	111,5	107,9		221,7
September	126,7	124,6		226,4
Oktober	128,6	127,3	1 722	230,3
November	133,6	123,2		235,1
Desember	125,6	173,9		238,2
1 9 8 1				
Januar	124,3	102,8	1 717	242,9
Februar	133,7	92,8		247,0
Mars	132,5	100,2		250,5
April	132,0	106,4	1 826	253,8
Mai	124,2			257,5
Juni	124,5			260,2
Juli	128,3		2 013	262,4
August	108,1			264,1
September	127,8			267,9
Oktober				273,2

f: Foreløpige tall.

Tabell 5. Sverige, konjunkturindikatorer

	Industriprod. Sesongkorr. 1968=100	Ordretilg. Ukorrigert 1970=100	1) Detaljoms.- volum Sesongkorr. 1.kv.1973=100	Arbeidsløshet Ukorrigert 1000 personer	Konsumpriser Ukorrigert 1980=100
1 9 7 9					
November	133	284	130,4	76	
Desember	138	289		74	
1 9 8 0					
Januar	135	277		94	95,3
Februar	134	268	129,3	82	96,8
Mars	136	280		76	97,2
April	136	250		..	97,9
Mai	107	213	214,9	70	98,2
Juni	133	262		85	98,5
Juli	138	118		80	99,3
August	132	258	126,5	88	99,9
September	130	272		92	102,7
Oktober	128	290		92	104,2
November	131	268		96	104,8
Desember	127	295		86	105,2
1 9 8 1					
Januar	129	297		108	107,2
Februar	131	290		106	109,3
Mars	129	286		90	109,8
April	129	257		87	110,5
Mai	128	272		81	111,2
Juni	127	278		86	111,6
Juli	127			104	112,6
August	124			116	113,5
September	122			127	114,3
Oktober					115,0

1) Verdi av tilgang på nye ordrer til verkstedindustrien ekskl. skipsverft fra innenlandske kunder.

Tabell 6. Sambandsstatene, konjunkturindikatorer

	Industriprod. Sesongkorr. 1967=100	Ordretilg. Sesongkorr. Mrd.dollar	1) Detaljoms.- volum ²⁾ Sesongkorr. Mrd.dollar	Arbeidsløshet Sesongkorr. 1000 personer	Konsumpriser Ukorrigert 1967=100
1 9 7 9					
November	153,3	21,75	33,6	6 104	227,5
Desember	153,2	22,29	33,6	6 272	229,9
1 9 8 0					
Januar	153,5	23,86	34,1	6 500	233,2
Februar	153,1	21,48	33,4	6 454	236,4
Mars	152,0	22,59	32,4	6 543	239,8
April	148,0	22,16	31,5	7 202	242,5
Mai	143,5	20,23	31,0	7 944	244,9
Juni	140,2	21,11	31,4	7 811	247,6
Juli	139,3	23,52	32,1	8 021	247,8
August	141,2	21,28	32,0	7 942	249,4
September	143,9	22,52	32,0	7 800	251,7
Oktober	146,5	21,63	32,1	7 961	253,9
November	148,9	23,35	32,3	7 946	256,2
Desember	150,4	24,66	32,3	7 785	258,4
1 9 8 1					
Januar	151,1	24,82	32,8	7 847	260,5
Februar	151,2	21,10	33,0	7 754	263,2
Mars	151,6	24,46	33,0	7 764	265,1
April	152,0	24,72	32,2	7 746	266,8
Mai	152,8	23,87	31,8	8 171	269,0
Juni	152,4	23,23	32,2	7 784	271,3
Juli	153,1	24,66	31,9	7 502	274,4
August	152,7		32,0	7 657	276,6
September	151,4		31,7	7 966	
Oktober				8 520	

1) Verdi av tilgang på nye ordrer til investeringsvareindustrien.

2) 1967-priser.

Tabell 7. J a p a n , konjunkturindikatorer

	Industriprod. Sesongkorr. 1975=100	Ordretilg. ¹⁾ Sesongkorr. Mrd.yen	Arbeidsløshet Sesongkorr. 1000 personer	Konsumpriser Ukorrigert 1975=100
1 9 7 9				
Oktober	136,1	707	1 160	130,9
November	138,0	750	1 170	130,5
Desember	138,2	599	1 110	131,2
1 9 8 0				
Januar	139,7	738	1 080	132,3
Februar	147,2	689	1 000	133,5
Mars	142,2	620	1 090	134,6
April	144,5	740	1 130	136,8
Mai	142,6	943	1 110	137,9
Juni	141,8	711	1 120	138,4
Juli	141,9	749	1 160	138,7
August	136,3	690	1 160	138,5
September	141,2	708	1 160	140,5
Oktober	142,6	1 035	1 180	140,7
November	140,7	733	1 270	141,0
Desember	143,0	978	1 230	140,3
1 9 8 1				
Januar	144,2	756	1 190	141,9
Februar	145,1	796	1 220	141,9
Mars	143,9	836	1 260	142,7
April	144,6	783	1 310	143,9
Mai	141,9	790	1 350	145,4
Juni	145,4	741	1 340	145,4
Juli	147,6	612	1 250	144,7
August	143,7 f		1 160	144,0
September	147,2 f			146,4

1) Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.
f: Foreløpige tall.

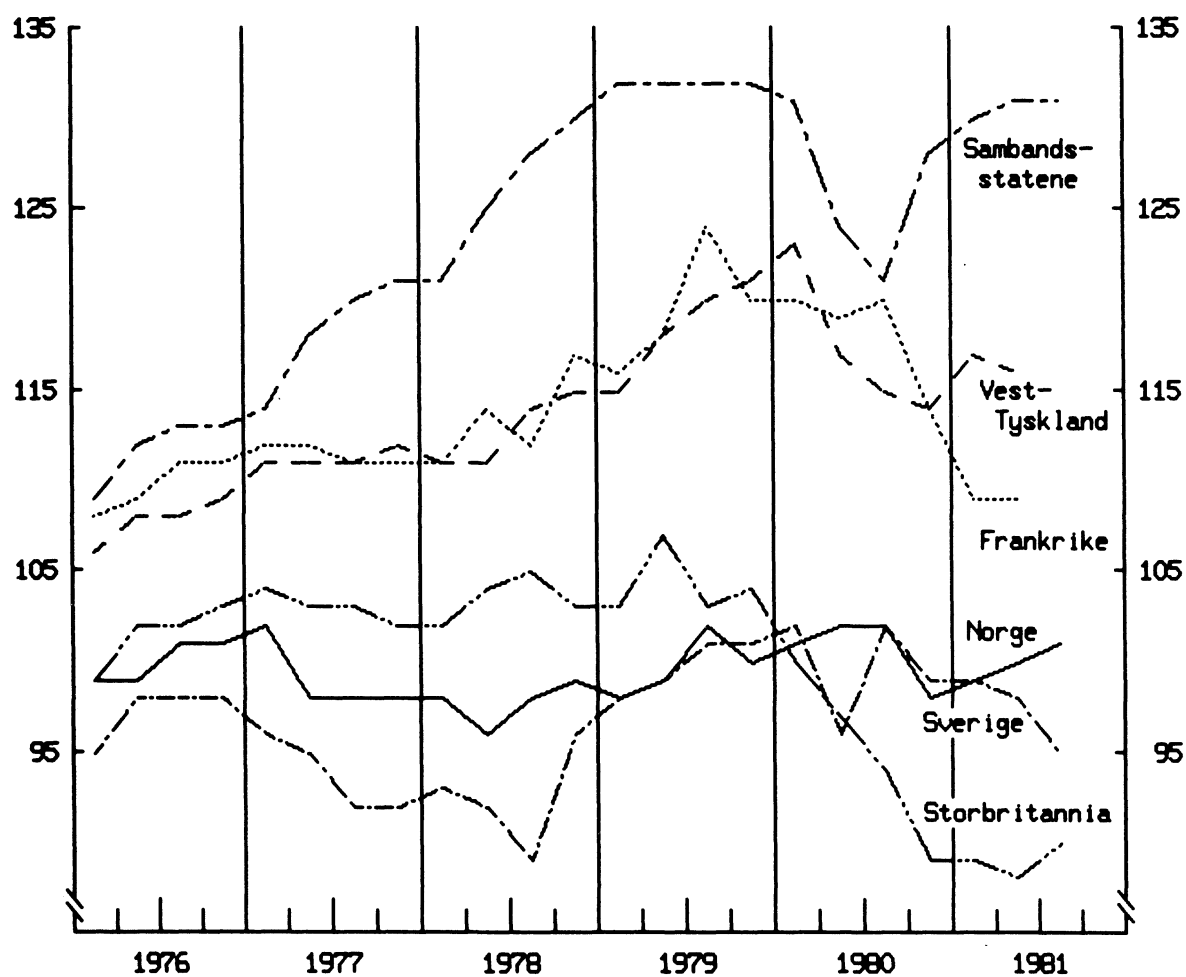
Tabell 8. B r u t t o n a s j o n a l p r o d u k t i u t v a l g t e l a n d

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1976	1977	1978	1979	1980	1981 prognose	1982 prognose
Danmark	8	1 3/4	1 1/4	3 1/2	-0,2	-1	4
Frankrike	5 1/4	2 3/4	3 1/2	3 1/4	1,5	1/2	3 1/2
Italia	6	2	2 1/2	5	4,0	0	1
Japan	5 1/4	5 1/4	5	5 1/2	4,2	3 1/2	4
Norge	6 3/4	3 1/2	4 1/2	4 1/2	3,8	0	0
Sambandsstatene	5 1/2	5	4 1/2	2 1/2	-0,2	2	1
Storbritannia	4 1/4	1	3 1/2	1	-2,5	-2	1/4
Sverige	1 1/2	-2 1/2	1 1/2	4	1,4	-1/2	1 1/2
Vest-Tyskland	5 1/4	3	3 1/4	4 1/2	1,8	-1	1

K i l d e : OECD og nasjonale opplysninger.

Industriproduksjon uten bergverksdrift og kraftforsyning i utvalgte land.
Sesongkorrigert. 1975=100.
Beregnet på grunnlag av OECD Main Economic Indicators.

I N o r g e er konjunktursituasjonen preget av at konjunkturoppsvinget ute lar vente på seg. De seneste oppgavene både for tradisjonell vareeksport og eksportvareproduksjonen gir inntrykk av at etterspørselen utenfra øker svært svakt. Veksten i den tradisjonelle vareeksporten er langt svakere nå enn hva som har vært vanlig i tidligere konjunkturfaser tilsvarende den vi er inne i nå. Innenlands gir store ordre i forbindelse med utbyggingen av Nordsjøen fortsatt betydelige vekstimpulser. Ordrebeholdningen i verkstedindustrien er nå svært høy (figur 3.5). Innenlandsk etterspørsel utenom investering i olje gir lite eller ingen vekstimpulser. Etter ordrestatistikken å dømme har den innenlandske investeringsetterspørselen trolig passert en topp i løpet av første halvår. Tidligere (i septemberoversikten) ble det nevnt at industriinvesteringene nå trolig også har passert en konjunktur-topp. Den private konsumetterspørselen etter varer holder seg på et stabilt nivå etter det sesong-korrigerede tallet for detaljomsetningsvolumet å dømme.

Industriproduksjonen sett under ett endrer seg nå lite. - Tallet på registrerte arbeidsløse har de siste månedene gått noe ned, men det er ennå for tidlig å si om det har skjedd et konjunktur-omslag i arbeidsmarkedet.

Etter utviklingen i konsumprisindeksen fram til og med 15. oktober har den innenlandske prisstigningen avtatt betydelig etter at prisstoppen ble innført f.o.m. 3. august. Prisstigningstakten er nå - omregnet i årsrate - om lag 7 prosent.

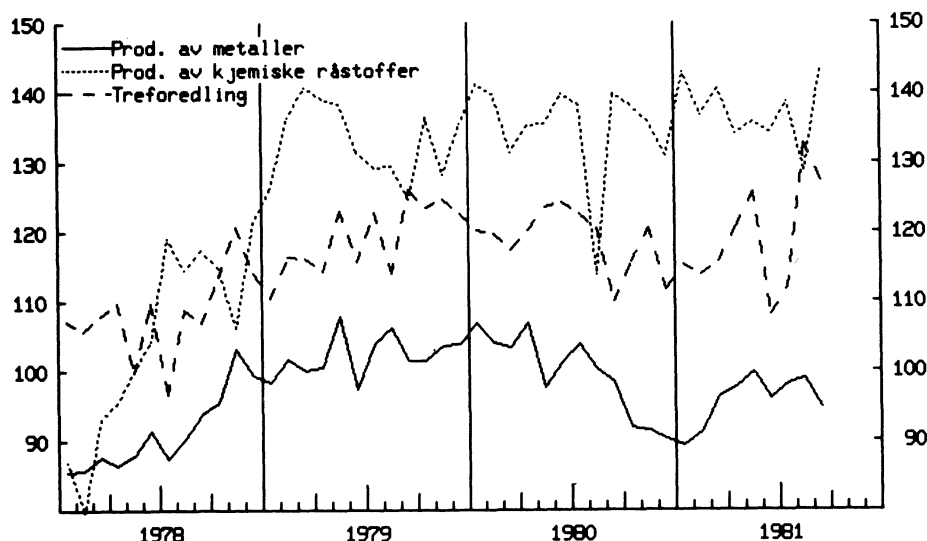
Eksportoverskuddet av varer har gjennom høsten vært betydelig lavere enn i første halvdel av året bl.a. som følge av produksjonsstans på Ekkofisk i august. Driftsregnskapet overfor utlandet for de åtte første månedene av året viste et overskudd på 9,8 milliarder kroner mot 2,7 milliarder kroner i tilsvarende periode i fjor.

I en rekke av de konjunkturindikatorerne som tradisjonelt er blitt brukt i analyse av konjunkturforløpet i norsk økonomi utenom sjøfart og oljevirkosomhet merkes nå ringvirkninger av aktiviteten i Nordsjøen. Særlig merkbart er dette forholdet i ordrestatistikken, utenrikshandelsstatistikken og muligens også produksjonsstatistikkallene for investeringsvareindustrien og eksportvareindustrien. Forsøk på å analysere konjunkturforløpet i norsk økonomi eksklusive oljevirkosomhet og skipsfart blir stadig vanskeligere, men samtidig også mindre meningsfylt.

De ferskeste oppgavene for produksjonsindeksen (septembertallene) forsterker inntrykket av at i n d u s t r i p r o d u k s j o n e n sett under ett endrer seg lite for tiden (figur 1.1). Riktig nok viser den sesongkorrigerede indeksen for industriproduksjonen en oppgang på 1,7 prosent fra 2. til 3. kvartal, men økningen skyldes at junitallet for indeksen var lavt av tilfeldige grunner.

Mer detaljerte oppgaver over produksjonen viser større variasjoner. Blant de typiske eksportnæringene (se figur 1) har produksjonsindeksen (sesongkorrigeret) for treforedling vist svært pene tall i den siste tida. Det er usikkert i hvor sterk grad utviklingen innen næringen er konjunkturbestemt. Trolig skyldes produksjonsøkningen hittil i år i vesentlig grad økt kapasitet som følge av struktur-omlegging. Produksjonen av metaller - særlig produksjonen av jern, stål og ferrolegeringer - har vist noe svakere tall utover sommeren og høsten enn det en kanskje kunne håpe på ut fra tendensene i utviklingen i eksportvolumet av metaller (sesongkorrigeret) gjennom første halvår. Ordrestatistikken (figur 3.3) tyder på at produksjonsveksten i første halvår for en stor del skrev seg fra økt etterspørsel etter metaller fra hjemmemarkedet i forbindelse med leveranser til Nordsjøen. I 3. kvartal var det imidlertid sterk økning i ordreinngangen til metallprodusentene fra utlandet. For den tredje gruppen av typiske eksportvarer - kjemiske råvarer - har produksjonen endret seg lite hittil i år når en ser bort fra tilfeldige utslag og sesongsvingninger. Samlet viser eksportvareproduksjonen (figur 1.2) klart svakere tendens til vekst nå enn gjennom første halvår i år. Den underliggende konjunkturelle tendensen i eksportvareproduksjonen er imidlertid uklar - den kan kanskje best karakteriseres som avventende. Det forhold at konjunkturoppgangen ute stadig lar vente på seg kan muligens forklare noe av utviklingsforløpet. - Også investeringsvareproduksjonen har vist svakere tall utover sensommeren og høsten enn gjennom første halvår. Forløpet minner noe om utviklingen de to siste årene da investeringsvareproduksjonen nådde topper i sommermånedene og gikk ned utover høsten. - Konsumvareproduksjonen endrer seg fortsatt lite, i tråd med den svake konsumutviklingen.

Figur 1. PRODUKSJONSINDEKS FOR UTVALGTE EKSPORTNÆRINGER
Sesongkorrigert 1975=100

Tallet på registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene var økende fra forsommeren i fjor til sensommeren i år. Men sesongkorrigert var den registrerte arbeidsløsheten noe lavere i september og oktober enn i sommermånedene (figur 2.1). Det er ennå for tidlig å si om det har funnet sted et konjunktorelt omslag på arbeidsmarkedet. Arbeidsløshetsprosenten var 1,6 i oktober og tallet på arbeidsløse 26 200 mot henholdsvis 1,4 og 22 600 i samme måned ett år tidligere. Tallet på ledige plasser registrert ved arbeidskontorene passerte en topp i 4. kvartal i fjor og har siden gått noe ned. Ukorrigert for sesongsvingninger (men korrigert for virkningene av utvidet meldeplikt) var 5 700 arbeidsplasser registrert som ledige ved utgangen av oktober, mot 6 800 ett år tidligere.

Statistisk Sentralbyrås ordrestatistikk for 3. kvartal viser kraftige endringer fra foregående kvartal for ordretilgangen til mange av de næringene som statistikken dekker. Utslagene er stort sett av tilfeldig karakter og gjør tolkningen av utviklingen i ordretilgangen noe mer usikker enn vanlig.

Hovedinntrykket fra ordrestatistikken denne gangen er at ordretilgangen sett under ett (dvs. for produksjon av metaller og verkstedprodukter) holder seg godt oppe. Bak dette forhold skjuler seg en kraftig nedgang i den innenlandske ordretilgangen (sesongkorrigert) fra 2. til 3. kvartal som nesten blir oppveid av en økning i ordretilgangen (sesongkorrigert) fra utlandet (figur 3.1).

Fallet i hjemmemarkedet følger etter en kraftig økning gjennom det siste året fram til 2. kvartal i år. Det er i første rekke ordre for bygging av oljeplattformer og oljerigger som har bidratt til utviklingen. Slike ordre har klare ringvirkninger. Ved et blikk på figur 3.1 og 3.3 (prykkete kurver) ser en at forløpet gjennom det siste året har vært påfallende likt i ordretilgangen til produksjon av metaller og verkstedprodukter under ett (som også inneholder oljeplattformer m.v.) og til produksjon av metaller alene. Dette reflekterer trolig hvordan etterspørselen etter oljeplattformer m.v. i sin tur stimulerer etterspørselen etter metaller.

Den mer konjunkturbestemte (Nordsjø-uavhengige) innenlandske investeringsetterspørselen - ordretilgang fra hjemmemarkedet til produksjon av verkstedprodukter utenom transportmidler og oljeplattformer m.v., se figur 3.2 - har trolig passert en topp (målt i verdi) i løpet av første halvår i år. Dette inntrykk bekreftes av tallene fra Statistisk Sentralbyrås siste investeringsundersøkelse. Men tidfestingen av dette toppunktet for investeringsetterspørselen er på ingen måte sikker ennå.

Ordretilgangen fra utlandet fortsetter å øke (figur 3.1). Men også for utenlandske ordre har tilfeldige forhold hatt stor innvirkning på utviklingen fra 2. til 3. kvartal. For konjunkturfølsomme varer som metaller skyldes den kraftige oppgangen i ordretilgangen fra utlandet (målt i verdi) blant annet langsiktige eksportordrer. Det er heller ikke utenkelig at prisene i de ordrene som er inngått

i 3. kvartal ligger høyere enn i første halvdel av året. Gjennom første halvår gikk prisene på utenlandsetterspurte norske metallvarer noe ned eller endret seg lite etter eksportprisindeksene for metaller å dømme. I volum har indeksen for ordretilgang fra utlandet for metaller trolig vist oppgang gjennom hele året fram til og med 3. kvartal. For verkstedprodukter utenom transportmidler og oljeplattformer m.v. har ordretilgangen fra utlandet (sesongkorrigert og målt i verdi) svingt betydelig siden 2. kvartal i fjor (se figur 3.2). Den underliggende konjunkturelle tendensen er noe uklar. Alt i alt er ordretilgangen fra utlandet for metaller og verkstedprodukter (medregnet transportmidler og oljeplattformer) i oppgang regnet både i verdi og volum. Men oppgangen er neppe på langt nær så kraftig som kurven (stiplet) i figur 3.1 gir inntrykk av. I tillegg til de tilfeldige årsakene til økningen i utenlandsordre som alt er nevnt, har enkeltordre på store investeringsobjekter også bidratt til økningen i de samlede ordre fra utlandet. - Samlet ordretilgang for kjemiske råvarer (figur 3.4) endrer seg trolig lite eller er i moderat oppgang.

For de konsumvarer som ordrestatistikken dekker (tekstilvarer og klær og skotøy, figur 3.4) viser de sesongkorrigerte tallene forholdsvis betydelige og i stor utstrekning tilfeldige svingninger fra kvartal til kvartal det siste året. Den underliggende tendensen viser trolig at ordretilgangen for konsumvarer endrer seg forholdsvis lite eller øker svakt.

Opplysninger om ordrebeholdningene er gitt i fig. 3.4 - 3.8.

Ordretilgangen for bygge- og anleggsvirksomhet viste en oppgang på 2,2 prosent fra 3. kvartal 1980 til 3. kvartal 1981 regnet i verdi. For byggevirksomheten var det stigning på 3 prosent, mens ordretilgangen til anleggsvirksomheten gikk ned med 2 prosent. I volum var det klar nedgang for begge grupper.

Den private konsumenters pørselen etter varer har endret seg lite det siste året etter deflaterte og sesongkorrigerte oppgaver over detaljomsetningsverdien å dømme (figur 7.1). Utviklingen er i grove trekk et resultat av liten endring i salget innen alle de største varegruppene som detaljomsetningsindeksen dekker. Særlig har det vært små endringer i inneværende år. I forhold til omsetningen i siste halvår i fjor viser de sesongkorrigerte volumoppgavene for detaljomsetningen nå et noe lavere salg for nærings- og nytelsesmidler samt for beklednings- og tekstilvarer og et noe høyere salg for motorkjøretøyer og bensin. I de tre første kvartalene i år ble det registrert 7 800 eller 10,6 prosent flere biler enn i samme periode i fjor. Det er likevel liten grunn til å tro at det er skjedd noen markert endring i sammensetningen av varekonsumet siden i fjor.

Konsumprisene økte kraftig gjennom første halvår i år. Men i perioden etter at regjeringen innførte pris- og avansestoppen med virkning f.o.m. 3. august har prisstigningstakten vært klart lavere enn tidligere. Regnet som årlige vekstrater økte konsumprisene med 7,3 prosent fra 15. august til 15. oktober mot 11,7 prosent i perioden januar-august. Ved vurdering av disse vekstratene må en ta hensyn til at indekstallet for august var svært lavt som følge av sesongsalg - særlig av sko og enkelte jordbruksprodukter. Dersom en korrigerer skjønsmessig for dette, blir forskjellen i veksttakt før og etter prisstoppen mer markert. Tabellen nedenfor viser at økningen i prisene på klær og skotøy har bidratt sterkest til den samlede prisstigning i perioden etter at prisstoppen ble innført, mens økte priser på matvarer har bidratt sterkest tidligere i år.

Stigning i konsumprisene

	Vekt (i prosent)	Endring i prosent		
		Jan. 1981- aug. 1981	Aug. 1981- okt. 1981	Jan.-okt. 1980- jan.-okt. 1981
Total	100,0	6,7	1,2	14,0
Matvarer	19,8	10,4	0,7	16,9
Drikkevarer og tobakk	3,8	5,2	-0,1	25,9
Klær og skotøy	10,0	5,4	4,5	12,0
Bolig, lys og brensel	16,4	6,1	0,5	14,3
Møbler og husholdningsartikler	9,5	8,8	1,6	13,5
Helsepleie	2,2	2,5	2,0	10,6
Reiser og transport	19,7	5,4	0,4	12,4
Fritidssysler og utdanning	11,3	3,0	1,7	9,5
Andre varer og tjenester	7,3	8,9	0,9	14,9

Som omtalt i tidligere utgaver av konjunkturtendensene (særlig septembernummeret) ble prisstigningen gjennom første halvår først og fremst stimulert av innenlandske forhold, mens prisstigningsimpulsene utenfra ga bare små bidrag. Sett på denne bakgrunn er det neppe overraskende at pris- og avansestoppen har ført til en utflatning av kurven for konsumprisindeksen (figur 8.1).

Bortsett fra sesongvariasjoner og tilfeldige svingninger fra måned til måned endret verdien av den tradisjonelle v a r e e k s p o r t e n (regnet uten skip og oljeplattformer m.v., råolje og naturgass) seg bare lite fra våren i fjor til vinteren i år. Men senere oppgaver tyder på at eksportverdien har tatt seg noe opp (figur 9.1). I tremånedersperioden august-oktober var eksportverdien av tradisjonelle varer etter sesongkorrigerte oppgaver 3,0 prosent høyere enn i foregående tremånedersperiode.

Etter nylig offentliggjorte oppgaver for pris- og volumutviklingen i varehandelen med utlandet har prisene for tradisjonelle eksportvarer sett under ett vist tendens til å ta seg noe opp utover høsten. Utviklingen skyldes økte priser på en del viktige eksportvarer, bl.a. papirmasse og -avfall, kjemikalier og metallprodukter.

Volumet av den tradisjonelle vareeksporten passerte en konjunkturbunn i 3. kvartal i fjor og har senere tatt seg svakt opp. I 2. og 3. kvartal viste indeksen for det tradisjonelle eksportvolumet (sesongkorrigert) betydelige svingninger, trolig i noen grad som følge av motsatt type bevegelser i prisindeksen¹⁾. Den underliggende konjunkturrelle tendensen i volumet av den tradisjonelle vareeksporten peker fortsatt oppover. Men det er noe usikkert hvor sterk oppgangen er. Trolig øker den tradisjonelle vareeksporten svært svakt.

Verdien av samlet vareeksport (medregnet skip og oljeplattformer m.v., råolje og naturgass) økte med 9,1 milliarder kroner eller 14 prosent fra januar-september i fjor til januar-september i år (se tabellen nedenfor). Økningen kom både fra tradisjonell vareeksport, eksport av råolje og eksport av naturgass; henholdsvis 2,6 milliarder kroner, 2,9 milliarder kroner og 2,5 milliarder kroner. Eksportverdien av skip økte svakt, 0,3 milliarder kroner, mens eksporten av oljeplattformer i juni i år gav en eksportøkning for denne varegruppen på 0,8 milliarder kroner, fra de 9 første månedene i fjor til de 9 første månedene i år.

Verdien av vareeksporten i januar-september

	1980	1981	Endring	
	Milliarder kroner	Milliarder kroner	Milliarder kroner	Prosent
Tradisjonell vareeksport ¹⁾	34,3	36,9	+ 2,6	+ 8
Eksport av råolje	20,6	23,5	+ 2,9	+ 14
Eksport av naturgass	9,1	11,5	+ 2,5	+ 27
Eksport av oljeplattformer m.v.	0,0	0,8	+ 0,8	-
Eksport av skip	2,6	2,9	+ 0,3	+ 12
Vareeksport i alt	66,6	75,7	+ 9,1	+ 14

1) Vareeksport utenom eksport av skip, oljeplattformer m.v., råolje og naturgass.

Den sesongkorrigerte verdien av den tradisjonelle v a r e i m p o r t e n (samlet import uten skip og oljeplattformer) har endret seg gjennomgående lite det siste året fram til sensommeren. Men utover høsten har den tradisjonelle importverdien vist tegn til å ta seg noe opp. Det forhold at råolje er inkludert i den tradisjonelle vareimporten (råolje er ikke med i den tradisjonelle vareeksporten) har i noen grad bidratt til denne utviklingen. I alle månedene mars-juli var importen av råolje betydelig lavere enn i tilsvarende måned året før. Dette henger i første rekke sammen med at de norske oljeraffineriene i økende grad mottar norskprodusert olje direkte fra feltene i Nordsjøen. Men i perioden august-oktober lå importen av råolje i gjennomsnitt pr. måned på 1,2 milliarder kroner mot 0,8 milliarder kroner i gjennomsnitt pr. måned for perioden mars-juli og 1,0 milliarder kroner i

1) I handelsstatistikken regnes volumindekser som forholdet mellom verdiindekser og prisindekser.

august-oktober i fjor. Tilfeldige forhold kan ha bidratt til at importen av råolje har tatt seg noe opp i det siste, bl.a. kan produksjonsstansen på Ekkofiskfeltet i store deler av august ha bidratt til utviklingen. Utenom rå mineralolje har verdien av vareimporten vært i svak oppgang hittil i år.

Prisene på tradisjonelle importvarer sett under ett endret seg lite det siste året fram til sensommeren i år - i sterk grad som følge av svak utvikling i prisen på råolje. For en rekke varegrupper økte prisene i perioden. Etter de ferskeste oppgavene fra Statistisk Sentralbyrås Handelsstatistikk ser det ut som om prisene på tradisjonelle importvarer sett under ett øker noe igjen (figur 9.3).

Volumet av vareimporten (regnet utenom skip og oljeplattformer) passerte en topp i første kvartal i fjor og avtok noe fram til 2. kvartal i år. Utover høsten var den tradisjonelle vareimporten etter de seneste sesongkorrigerte oppgavene noe høyere enn gjennomsnittet i første halvår (figur 9.2). Det er ennå alt for tidlig å si om det har skjedd et konjunktorelt omslag i den tradisjonelle vareimporten. Fra 2. til 3. kvartal i år økte importen av råolje betydelig sterkere enn volumet av den tradisjonelle vareimporten sett under ett.

Verdien av den samlede vareimporten økte med 2,6 milliarder kroner fra januar-september i fjor til januar-september i år. Tradisjonell vareimport, import av oljeplattformer m.v. og import av skip økte med henholdsvis 0,8, 0,2 og 1,5 milliarder kroner (se tabellen nedenfor).

Verdien av vareimporten i januar-september

	1980 Milliarder kroner	1981 Milliarder kroner	Endring	
			Milliarder kroner	Prosent
Tradisjonell vareimport ¹⁾	59,7	60,6	+ 0,8	+ 1
Import av oljeplattformer m.v.	0,4	0,6	+ 0,2	+ 52
Import av skip	1,1	2,7	+ 1,5	+137
Vareimport i alt	61,3	63,9	+ 2,6	+ 4

1) Vareimport utenom import av skip og oljeplattformer m.v., men inklusive rå mineralolje.

For driftsregnskapet overfor utlandet foreligger det bare tall fram til august i år. For de åtte første månedene av året viser regnskapet et eksportoverskott for varer på 11,8 milliarder kroner i år mot 4,6 milliarder kroner i tilsvarende periode i fjor (se tabellen nedenfor). Eksportoverskottet av varer har trolig bare økt svakt utover høsten etter handelsstatistikkenes tall fram til og med oktober å dømme. For tjenester økte eksportoverskottet fra 5,9 milliarder kroner i januar-august 1980 til 6,8 milliarder kroner i 1981. Underskottet på rente- og stønadbalansen økte med 1 milliard kroner til 8,8 milliarder kroner. Alt i alt viser driftsregnskapet overfor utlandet et overskott på 9,8 milliarder kroner fram til august i år.

Driftsregnskapet i januar-august

	1980 Milliarder kroner	1981 Milliarder kroner	Endring
			Milliarder kroner
Eksportoverskott, varer	4,6	11,8	+ 7,2
Eksportoverskott, tjenester	5,9	6,8	+ 0,9
Rente- og stønadsoverskott	-7,8	-8,8	- 1,0
Overskott på driftsregnskapet	2,7	9,8	+ 7,1

TABELLVEDLEGG FOR NORGE

Tabell 1. Industriproduksjon. Endring i sesongkorrigert indeks fra foregående tremånedersperiode. Prosent

	1980/81			
	Okt.-des.	Jan.-mars	April-juni	Juli-sept.
Bergverksdrift ¹⁾ , industri og kraftforsyning	-2,3	2,7	0,8	0,4
Bergverksdrift ¹⁾	-10,1	9,4	1,5	-0,3
Industri	-3,5	1,2	0,3	1,7
Kraftforsyning	5,2	8,1	1,1	-1,4
Produksjon etter anvendelse:				
Eksport	-4,5	1,4	2,1	3,2
Konsum	-0,3	1,3	0,9	-0,9
Investering	-4,0	1,0	0,9	2,6
Vareinnsats i bygg og anlegg	-1,8	0,6	2,2	-1,8
Vareinnsats ellers	-1,3	2,5	1,2	0,5

1) Utenom utvinning av olje og naturgass.

Tabell 2. Industriproduksjon. Endring i ukorrigert indeks fra samme periode året før. Prosent

	April-juni	Juli-sept.
Industri i alt	-2,4	0,1
Næringsmidler, drikkevarer og tobakk	1,5	-0,4
Tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	-4,7	-6,8
Trevarer	-8,1	-0,3
Treforedling	-3,8	5,8
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	-1,3	0,0
Kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	-3,6	3,3
Mineralske produkter	-7,1	-6,6
Jern, stål og ferrolegeringer	-6,3	-7,3
Ikke-jernholdige metaller	-0,7	1,0
Metallvarer	-0,5	-1,1
Maskiner	1,0	4,5
Elektriske apparater og materiell	0,0	-0,1
Transportmidler	-1,6	0,8
Tekniske og vitenskapelige instrumenter, foto- og optiske artikler	1,5	0,0
Industriproduksjon ellers	-12,2	1,3

Tabell 3. Registrert arbeidsløshet. 1 000 personer

	1980					1981				
	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
I alt	15,9	17,4	23,7	20,4	22,6	22,6	24,9	30,8	25,6	26,2
Herav industri, bygge- og anleggsvirksomhet	5,4	5,8	6,5	6,5	5,9	8,2	8,2	8,7	7,6	..

Tabell 4. Arbeidsmarkedet. Endring i sesongkorrigerte tall fra foregående tremånedersperiode. Prosent

	1980/81			
	Nov.-jan.	Febr.-april	Mai-juli	Aug.-okt.
Arbeidsløshet	7,6	5,6	5,0	2,5
Ledige plasser	-0,7	-6,9	-8,5	7,4

Tabell 5. Detaljomsetning

	1980/81			
	Okt.-des.	Jan.-mars	April-juni	Juli-sept.
<u>Omsetningsvolum i alt, sesongkorrigerte tall</u>				
Prosentvis endring fra forrige tremånedersperiode .	2,1	-1,3	-0,0	0,3
<u>Omsetningsverdi, ukorrigerte tall</u>				
Prosentvis endring fra samme tremånedersperiode ett år tidligere				
I alt	13,0	12,8	16,7	15,2
Av dette:				
Nærings- og nytelsesmidler	18,5	11,7	18,8	15,4
Møbler og innbo	6,2	16,4	16,0	13,5
Bekledning og tekstilvarer	11,1	8,3	10,1	7,0
Motorkjøretøyer og bensin	13,2	16,9	19,8	20,8

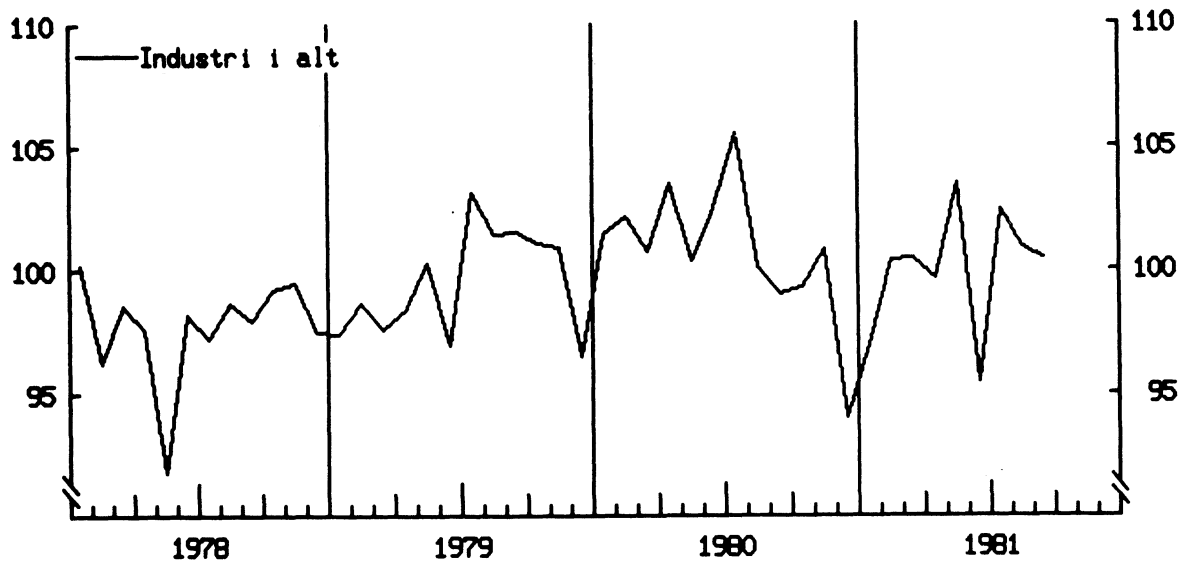
Tabell 6. Utenrikshandel¹⁾

	1980/81			
	Nov.-jan.	Febr.-april	Mai-juli	Aug.-okt.
<u>Eksportverdi</u>				
Sesongkorrigerte tall:				
Prosentvis endring fra forrige tremånedersperiode	8,8	2,6	3,8	3,0
Ukorrigerte tall:				
Prosentvis endring fra samme tremånedersperiode ett år tidligere	4,5	4,7	9,1	17,3
<u>Importverdi</u>				
Sesongkorrigerte tall:				
Prosentvis endring fra forrige tremånedersperiode	1,0	1,7	-4,0	12,8
Ukorrigerte tall:				
Prosentvis endring fra samme tremånedersperiode ett år tidligere	3,1	4,2	-2,0	9,6

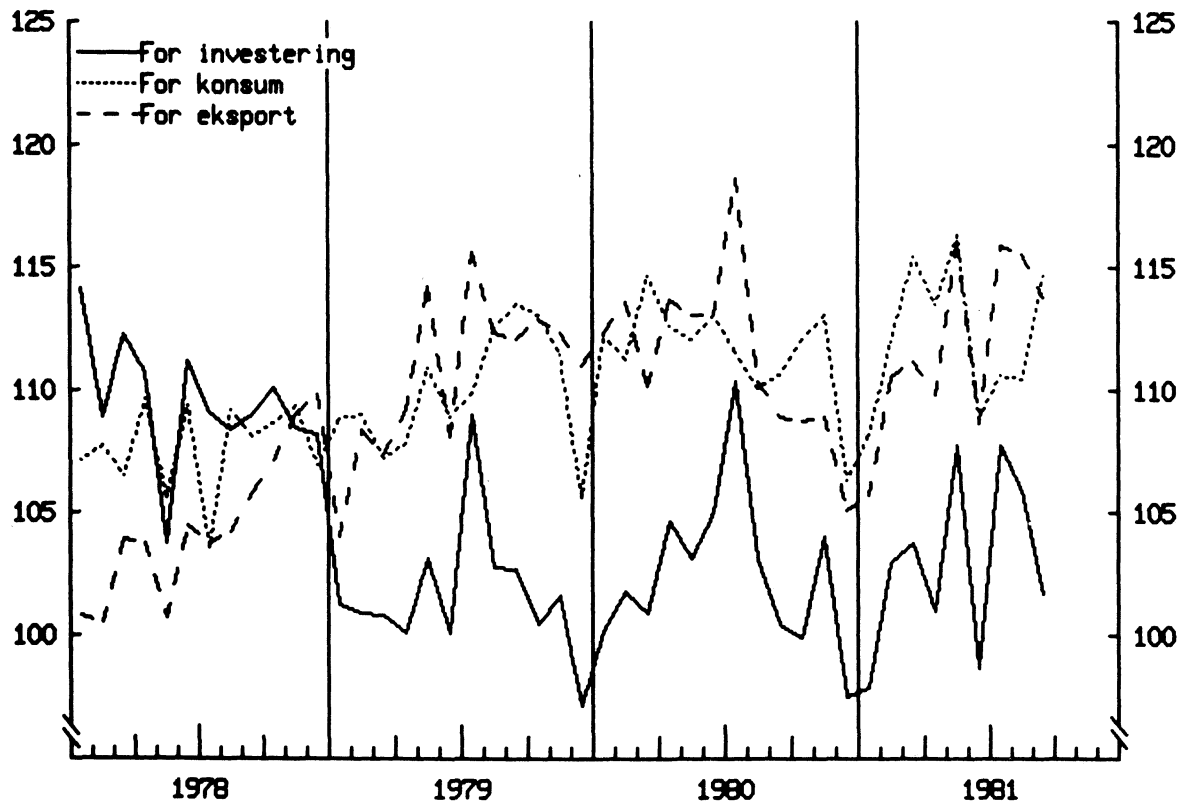
1) For eksporten regnet uten skip, oljeplattformer m.v., råolje og gass, for importen uten skip og oljeplattformer m.v.

DIAGRAMMEDLEGG FOR NORGE

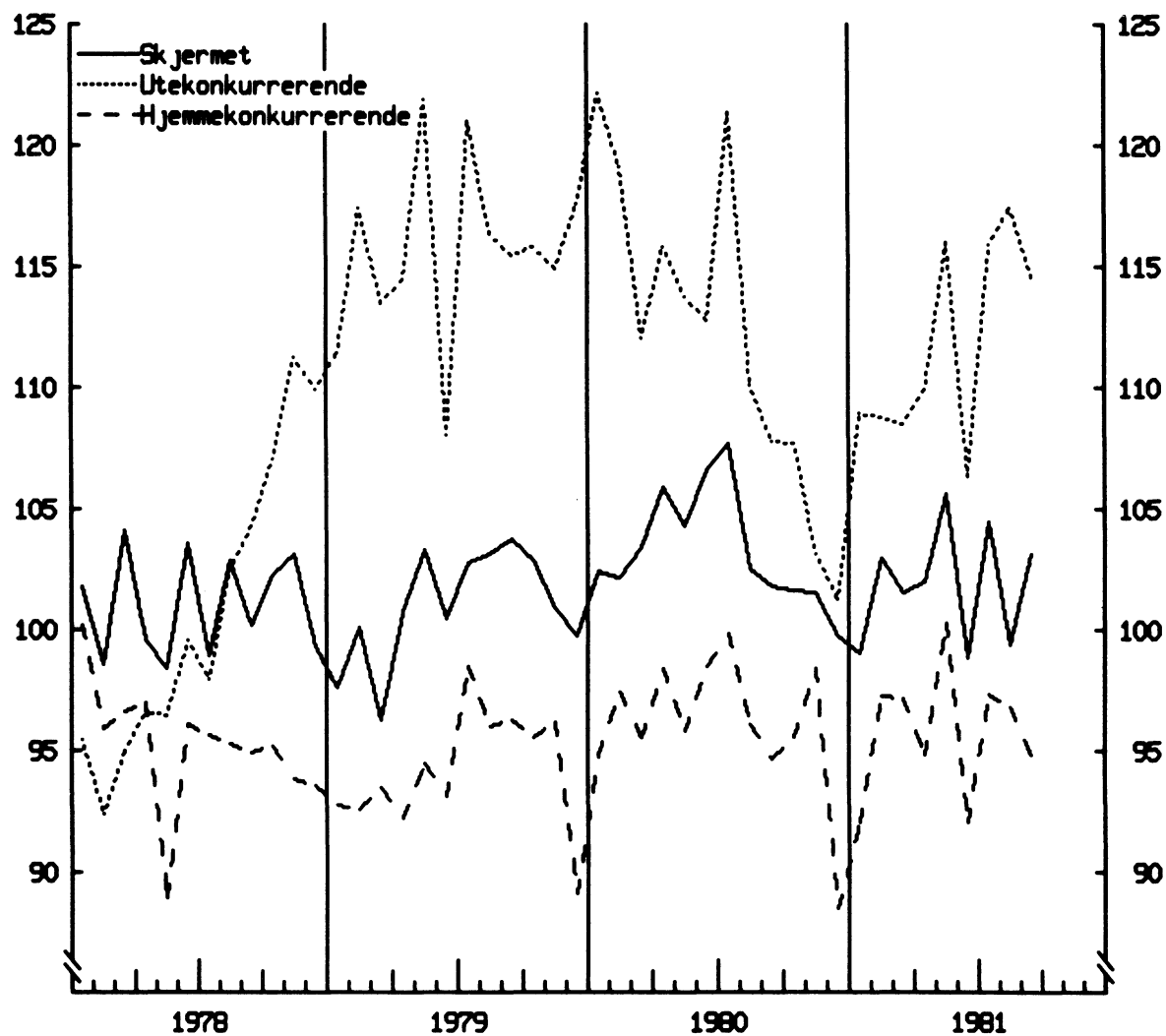
Figur 1.1. PRODUKSJONSINDEKS
Sesongkorrigert. 1975 = 100.

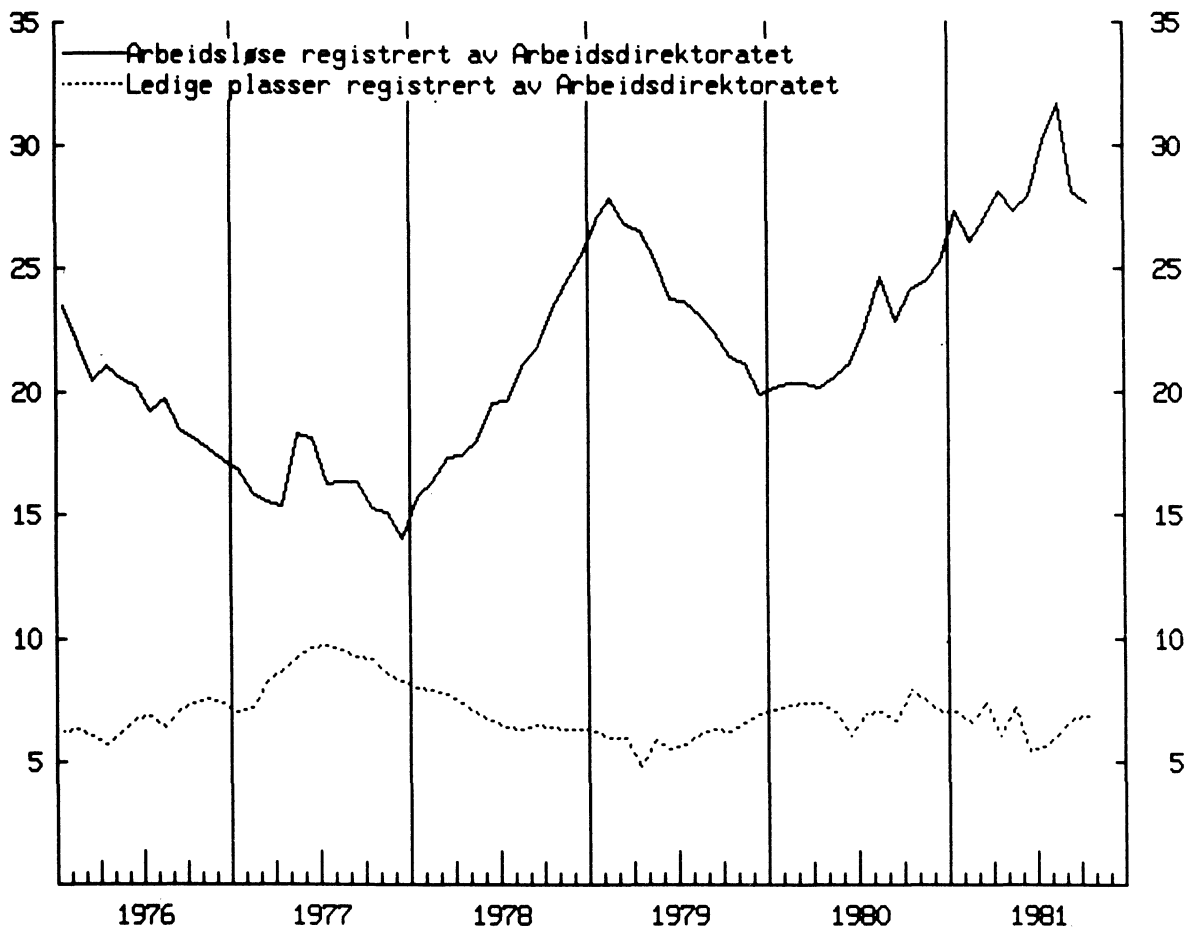
Figur 1.2. PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE
Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten oljeutvinning.
Sesongkorrigert. 1975 = 100.

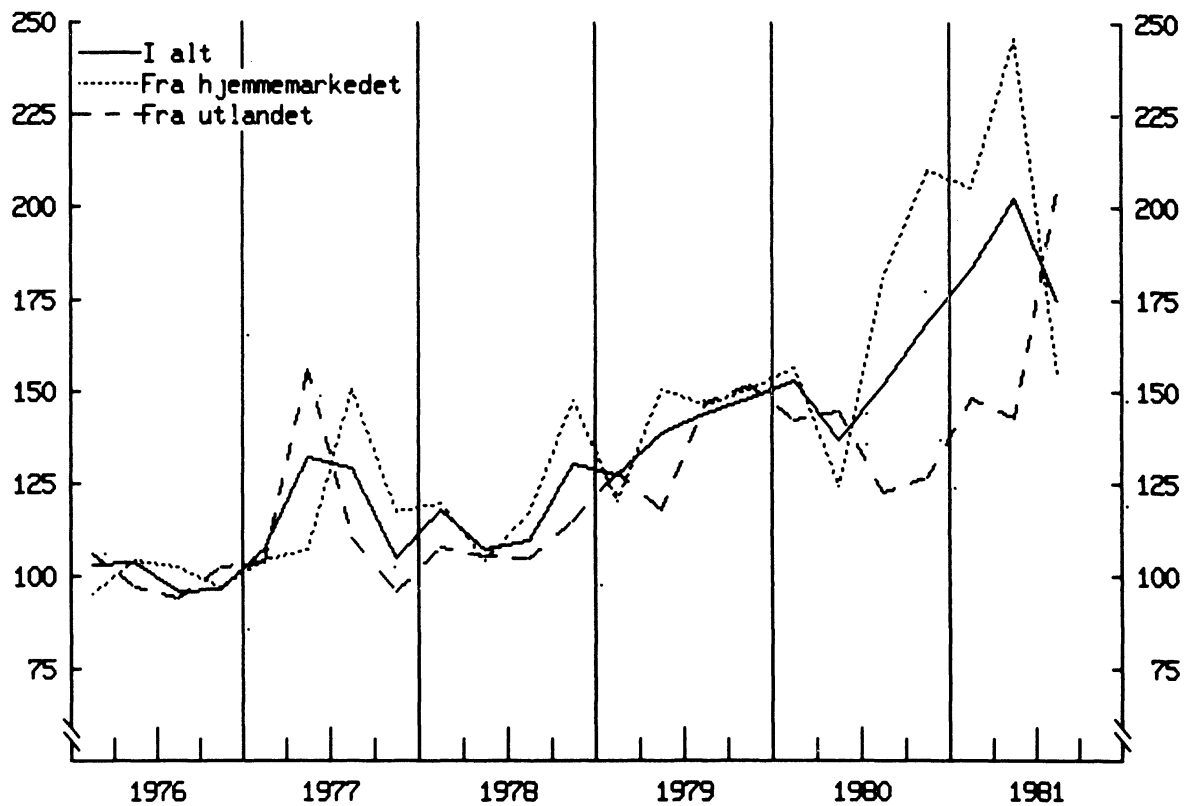
Figur 1.3. PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE
Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten oljeutvinning.
Sesongkorrigert. 1975 = 100.

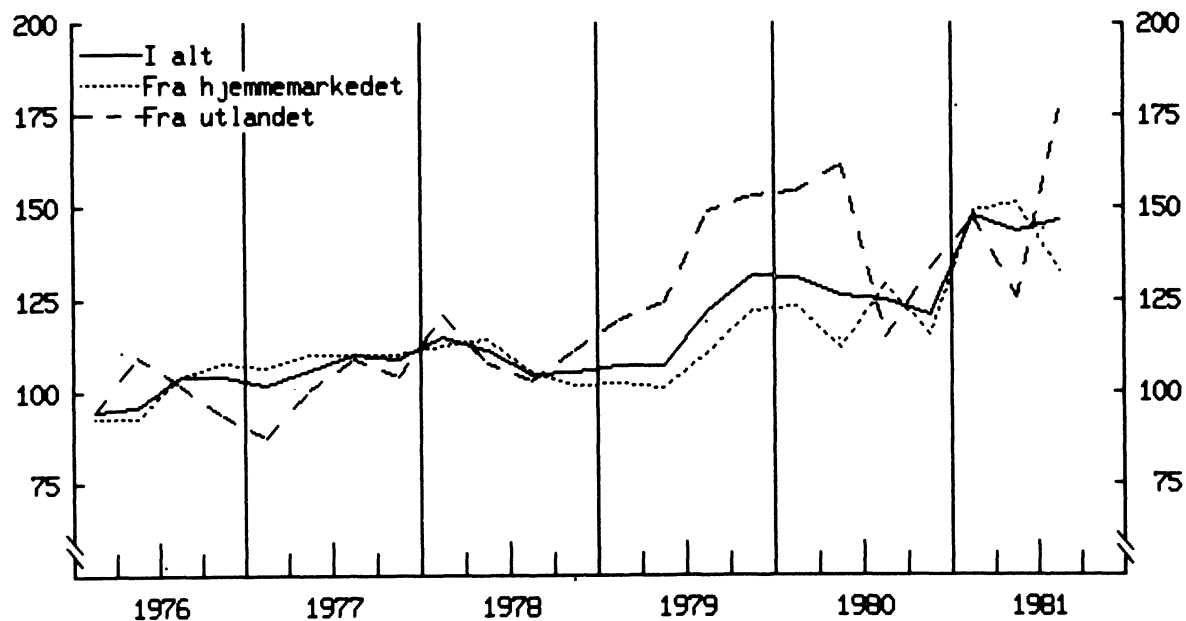
Figur 2.1. ARBEIDSMARKEDET
Registrerte arbeidsløse og ledige plasser.
Sesongkorrigerede tall i tusen.

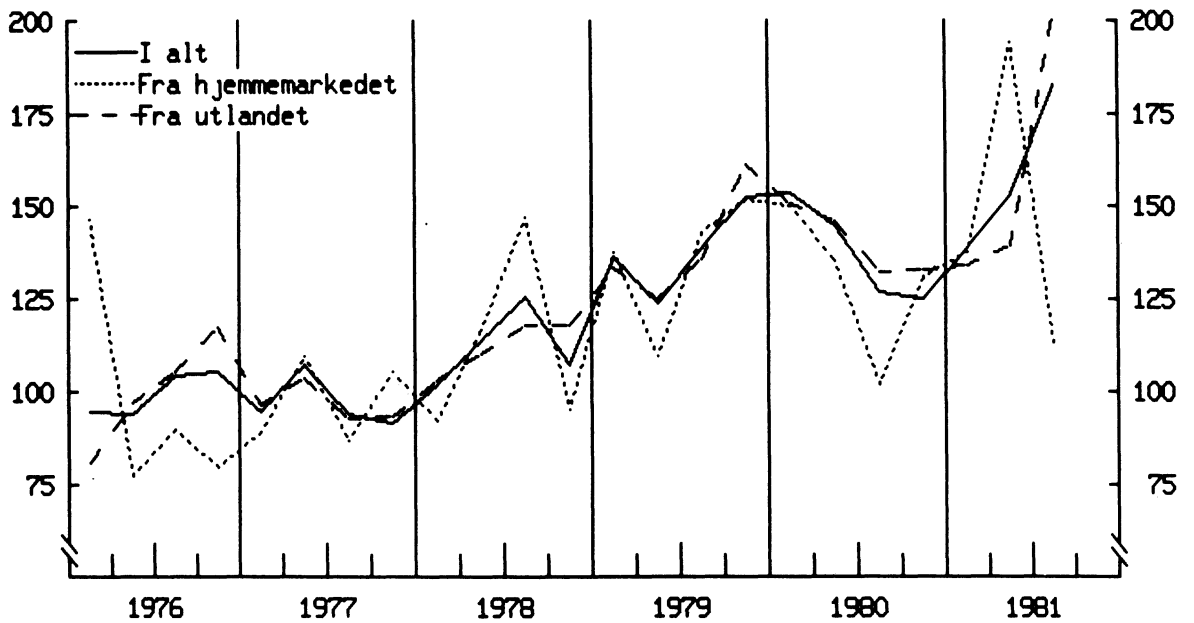
Figur 3.1. ORDRETILGANG
Metaller og verkstedprodukter.
Sesongkorrigert verdiindeks. 1976 = 100.

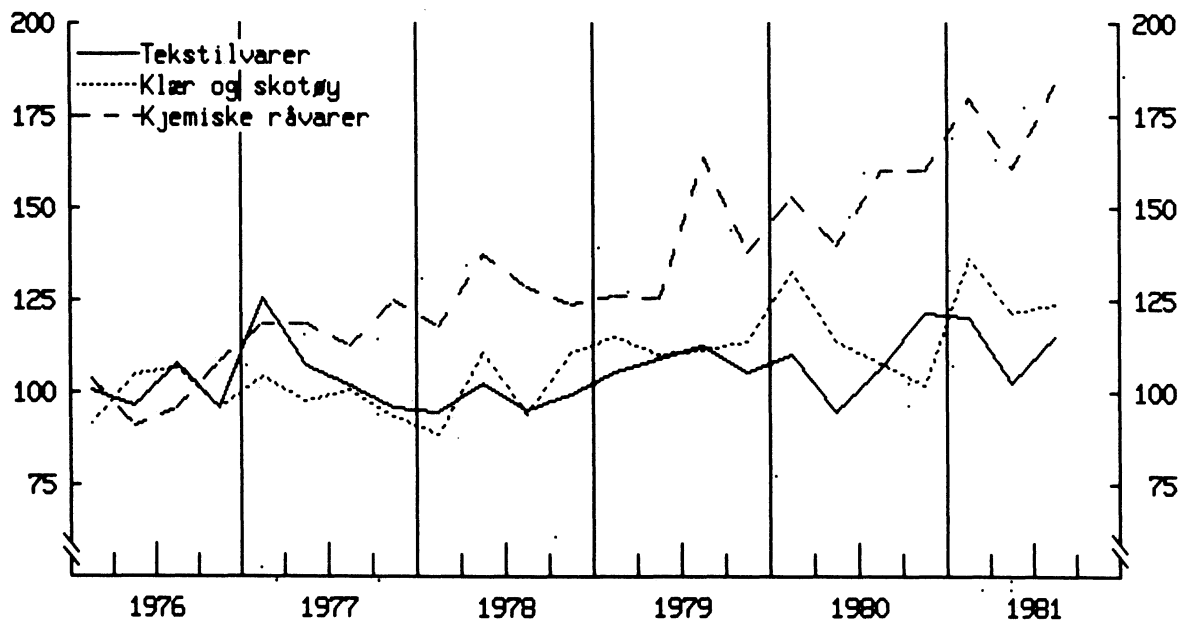
Figur 3.2. ORDRETILGANG
Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Sesongkorrigert verdiindeks. 1976 = 100.

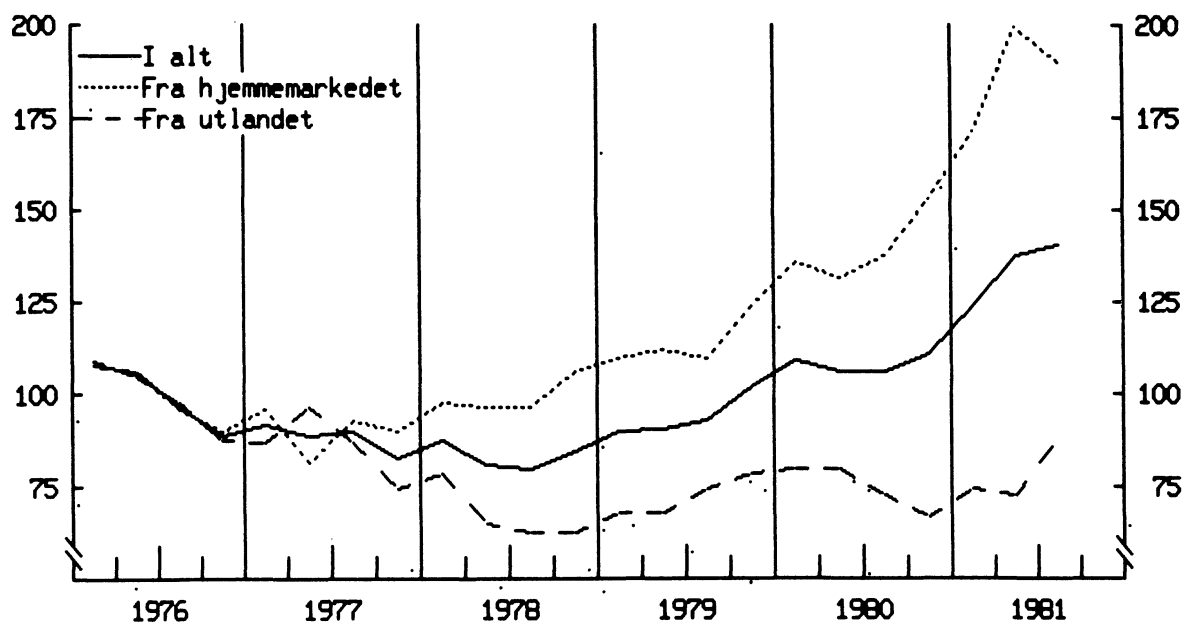
Figur 3.3. ORDRETILGANG
Metaller.
Sesongkorrigeret verdiindeks. 1976 = 100.

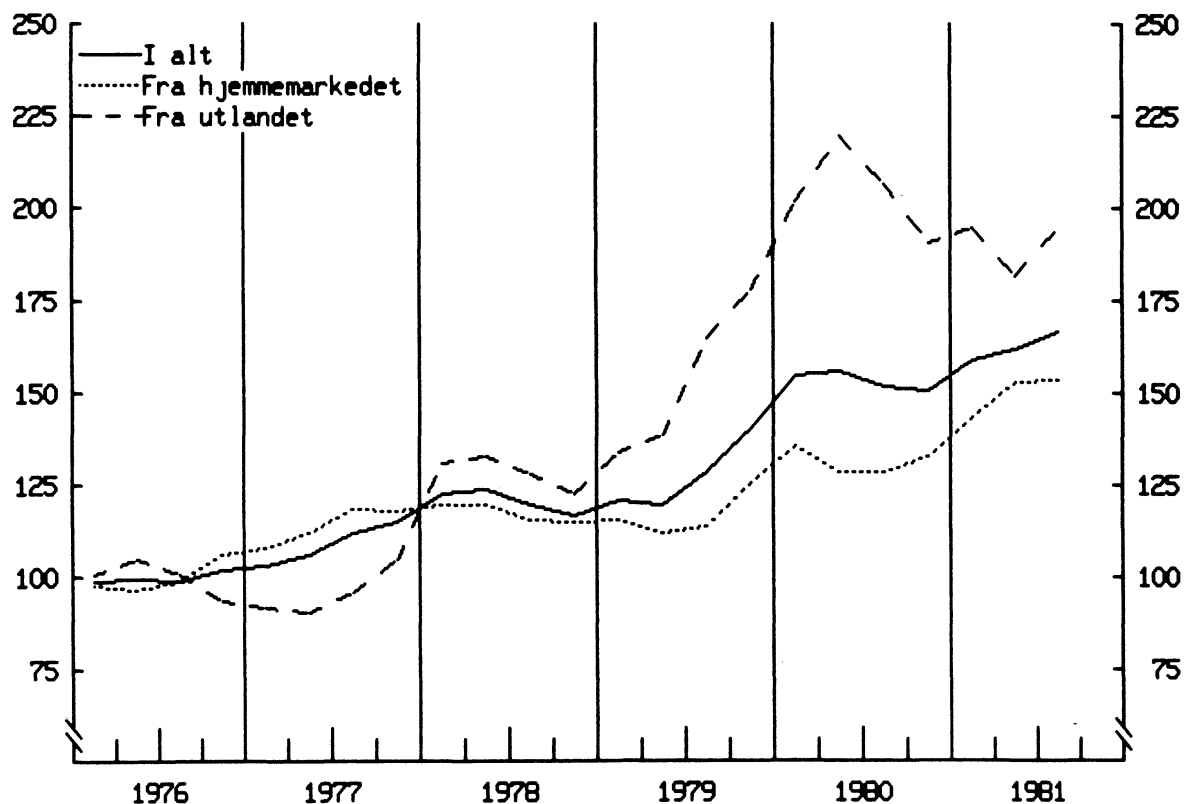
Figur 3.4. ORDRETILGANG
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer.
Sesongkorrigeret verdiindeks. 1976 = 100.

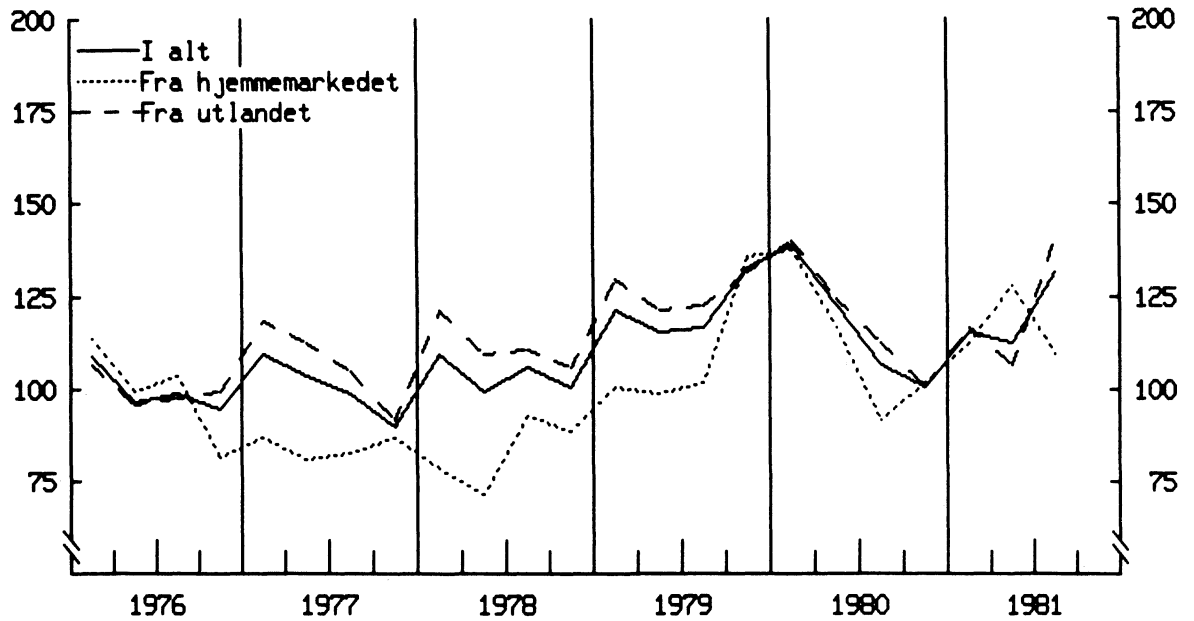
Figur 3.5. ORDRERESERVE
Metaller og verkstedprodukter
Ukorrigert verdiindeks. 1976 = 100.

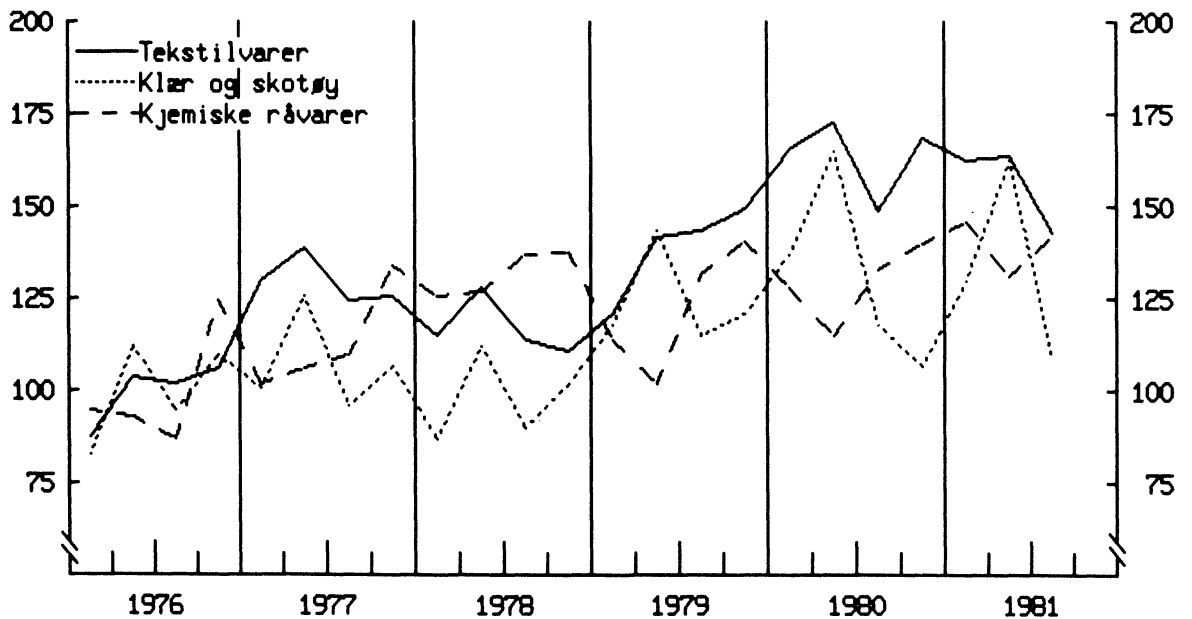
Figur 3.6. ORDRERESERVE
Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Ukorrigert verdiindeks. 1976 = 100.

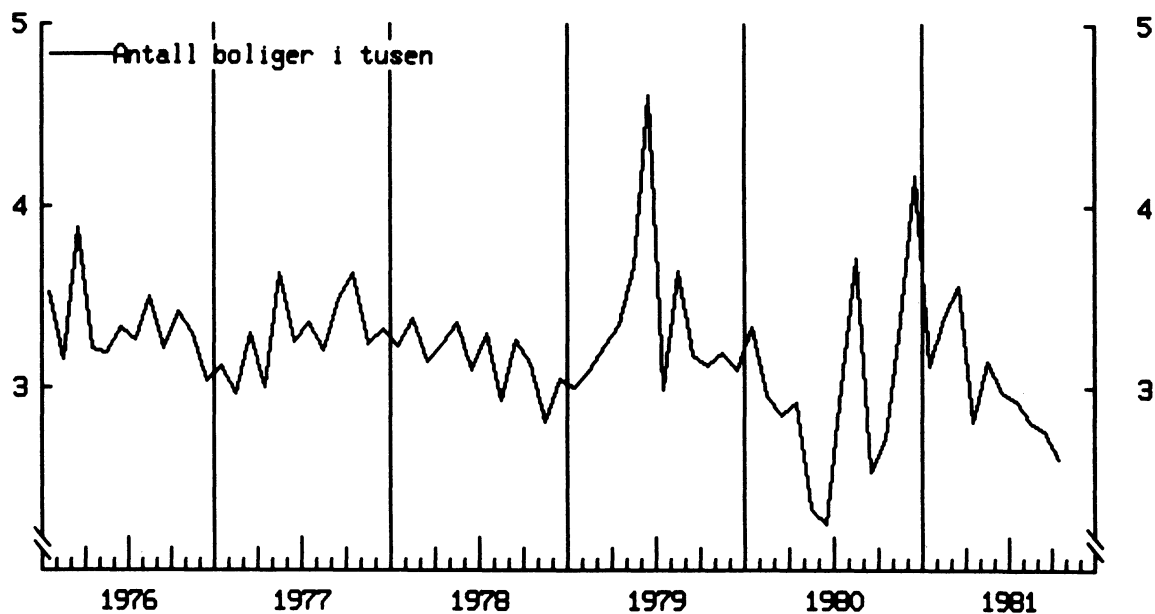
Figur 3.7. ORDRERESERVE
Metaller
Ukorrigeret verdiindeks. 1976 = 100.

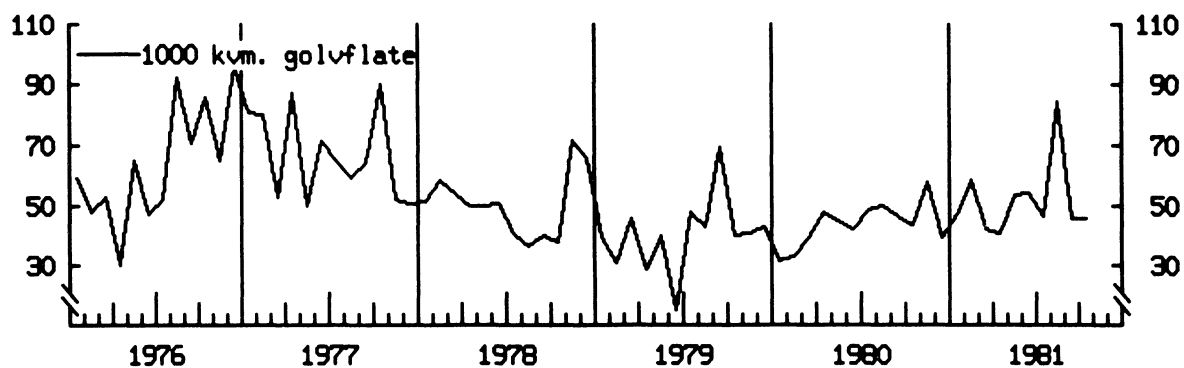
Figur 3.8. ORDRERESERVER
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer
Ukorrigeret verdiindeks. 1976=100.

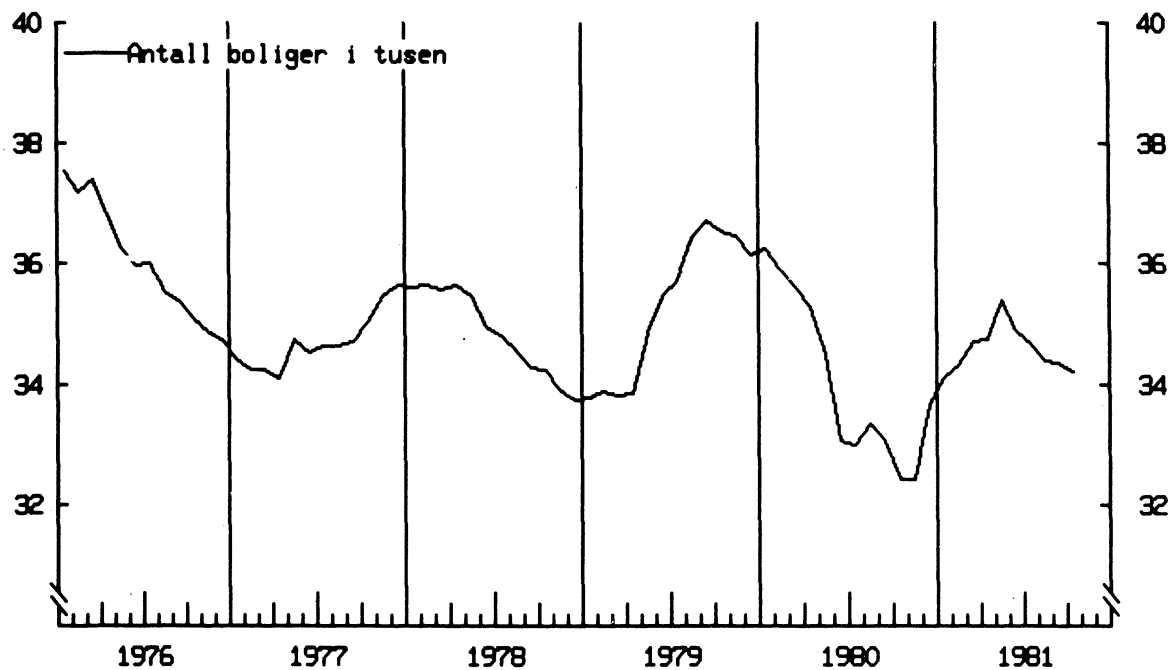
Figur 4.1. BYGG
Boliger satt igang. Sesongkorrigert.

Figur 4.2. BYGG
Industri og bergverksbygg satt igang. Sesongkorrigert.

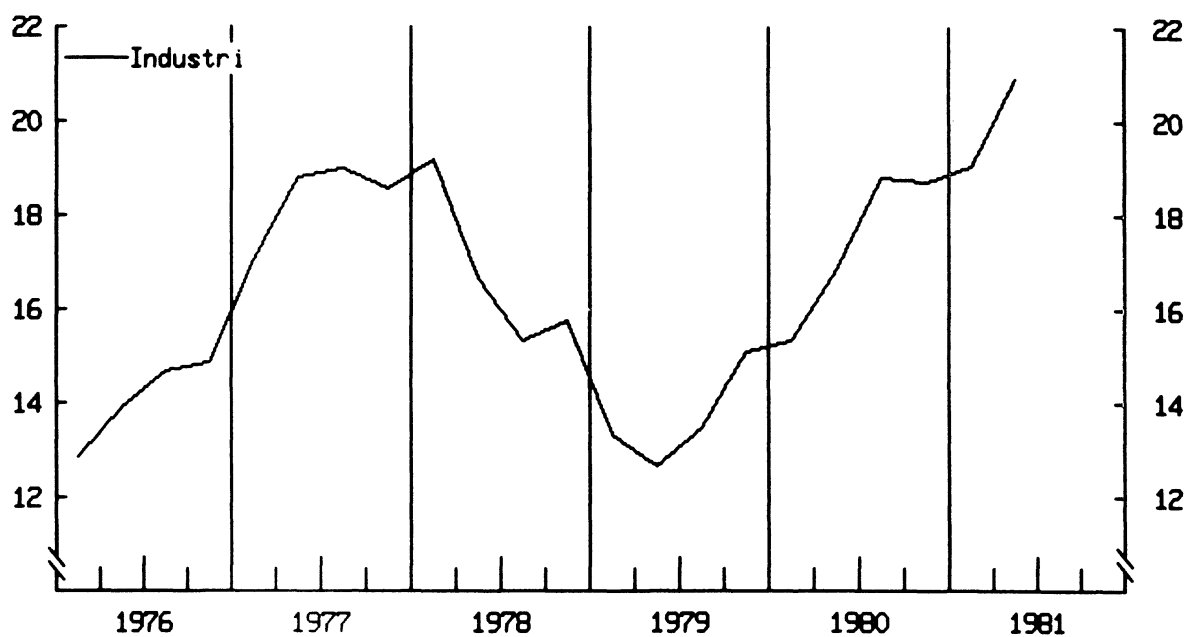
Figur 4.3. BYGG
Boliger under arbeid. Sesongkorrigert.

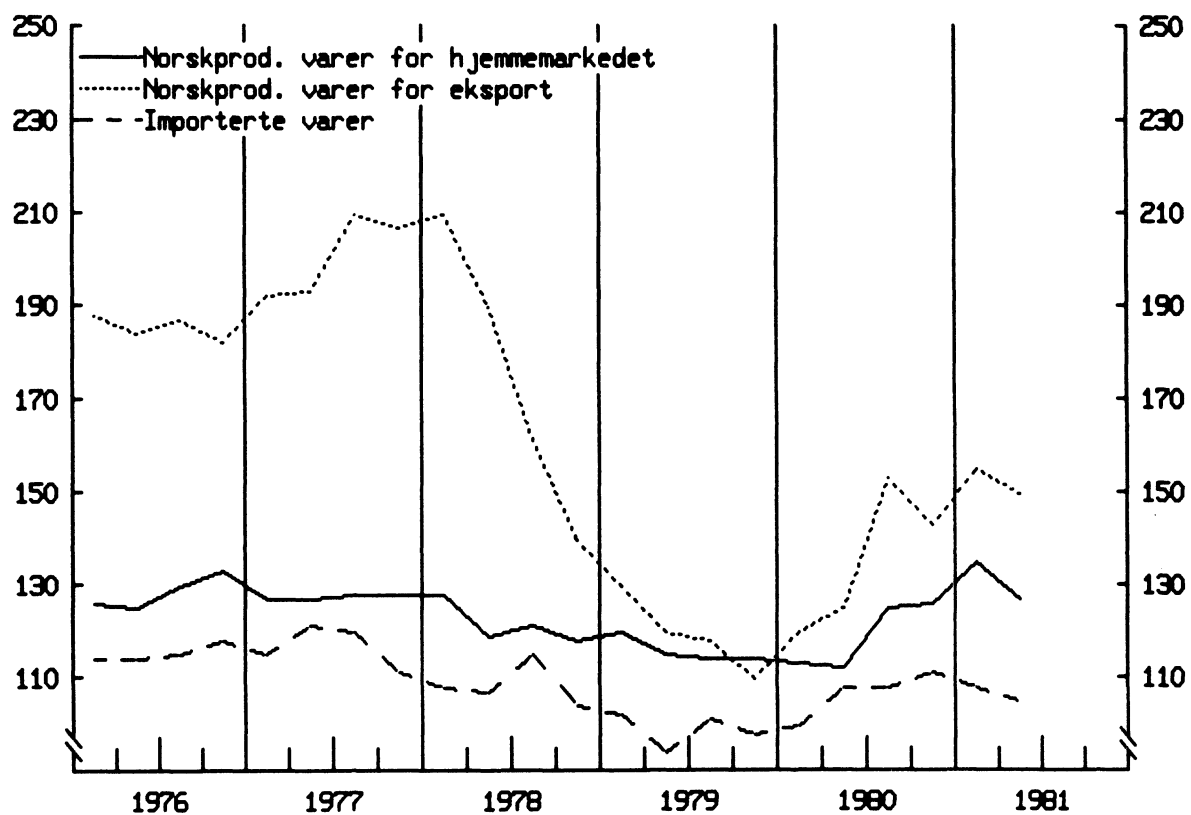
Figur 4.4. BYGG
Industri og bergverksbygg under arbeid. Sesongkorrigert.

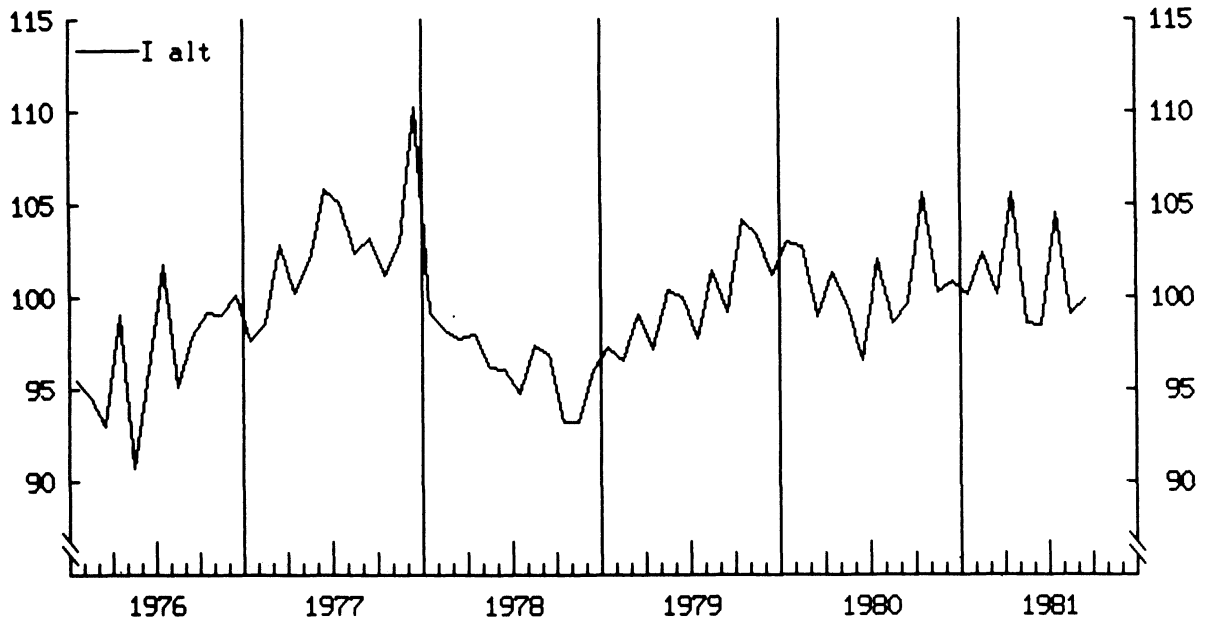
Figur 5.1. UTFØRTE INVESTERINGER
Sesongkorrigerte verditall. 100 millioner kr.

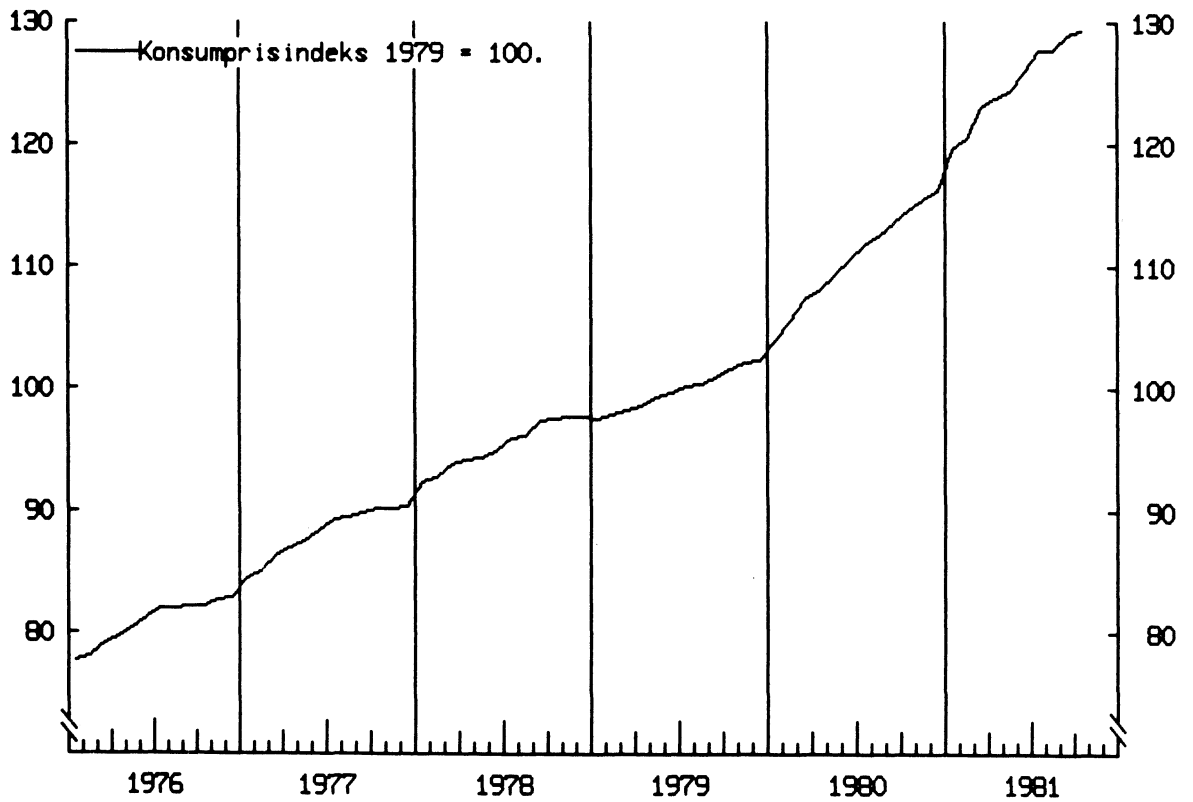
Figur 6.1. LAGER
Industri og engroshandel.
Ukorrigert volumindeks. 1970 = 100.

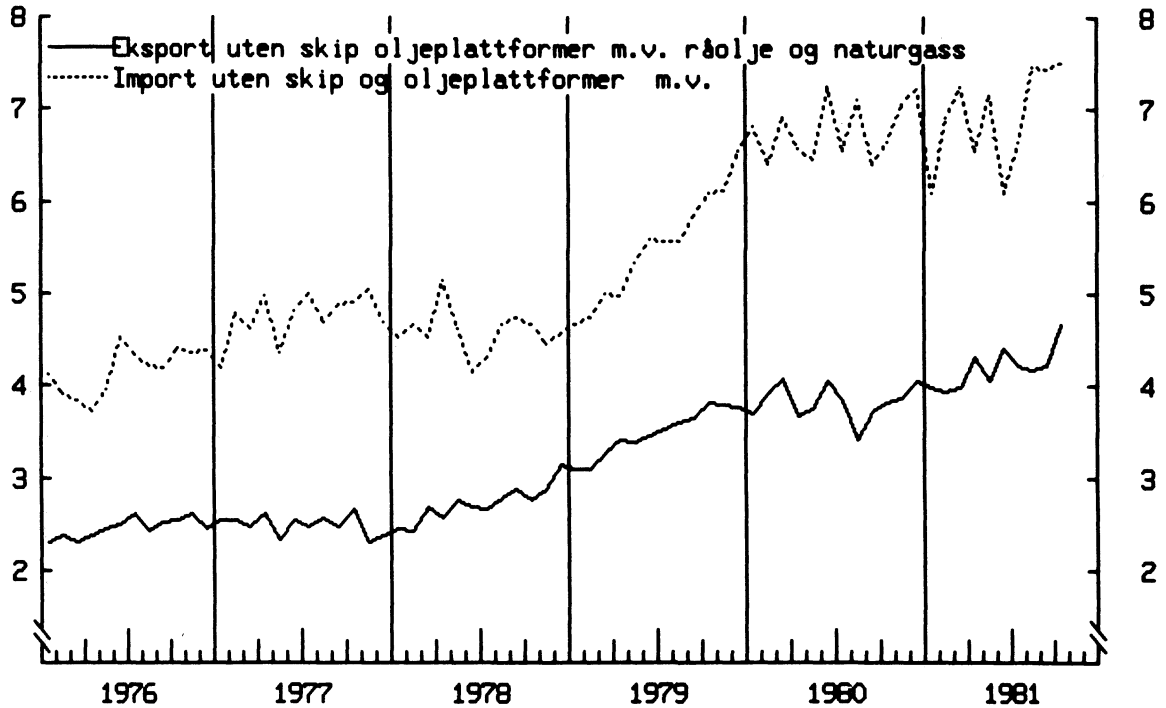
Figur 7.1. DETALJOMSETNING
Sesongkorrigert volumindeks. 1979=100.

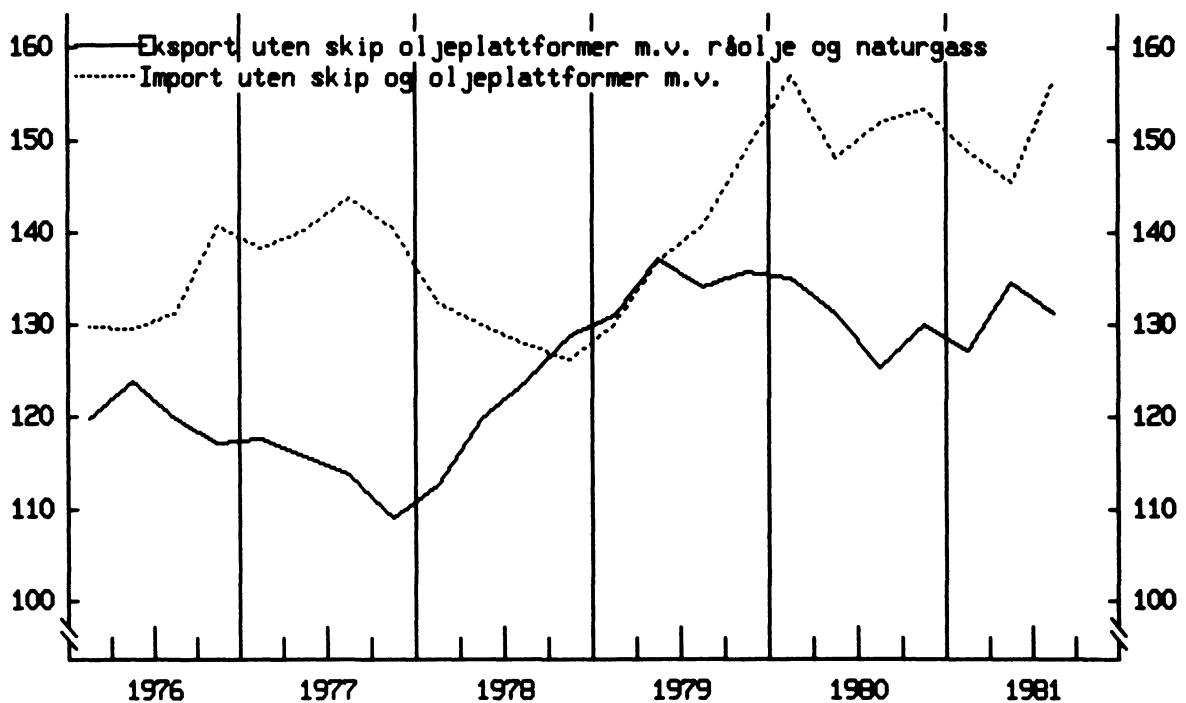
Figur 8.1. INNENLANDSKE PRISER

Figur 9.1. UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER
Sesongkorrigerte verditall. Milliarder kr.

Figur 9.2. UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER
Sesongkorrigert volumindeks. 1970 = 100.

Figur 9.3. UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER
Prisindekser (enhetspriser). 1970=100

